

Anita Rapan Papeša

Sahranjivanje unutar granica antičkih Cibala¹

Rapan-Papeša: UDK: 904 : 728.821 (4975 Vinkovci) „05“
Izvorni znanstveni rad
Prihvaćeno: 10. 6. 2011.

Anita Rapan Papeša
Gradski muzej Vinkovci
HR, 32 100 Vinkovci
Trg bana Josipa Šokčevića 16
anita@muzejvk.hr

| 7

Zaštitna istraživanja u Vinkovcima, ponajprije na prostoru rimskih Cibala, iznjedrila su niz nalaza koji su bili u suprotnosti sa svim spoznajama o antičkom kulturnom naslijeđu. Riječ je o grobovima ukopanim unutar užega gradskog areala. U razdoblju od 1954. do 2007. godine na tom prostoru istražen je ukupno 51 grob na 13 lokacija. Nalazi su pronađeni u 18 grobova. Analizom mjesta i načina ukopa te grobnih priloga pokušat će se potvrditi gepidski karakter sahranjivanja na užem prostoru antičkih Cibala.

Ključne riječi: Cibale, Gepidi, grobovi, nalazi

¹ Ovaj rad nastao je za potrebe seminarskog rada na Poslijediplomskom doktorskom studiju arheologije, a dijelom se temelji na stručnom radu "Nalazi seobe naroda iz Vinkovaca" kolege dr. sc. M. Dizdara, koji je prvi stručnu javnost upoznao s ovim nalazima putem izložbe *Vinkovci u svijetu arheologije*.

UVOD

U arheološkoj baštini Hrvatske Vinkovci su u mnogočemu izuzetak i nit vodilja. To pravilo potvrđeno je i, za sada, jedinim nalazima ukopa gepidskoga kulturnog kruga u Hrvatskoj. Naime, osim Vinkovaca u kontinentalnoj su Hrvatskoj zabilježena još samo tri lokaliteta s mogućim nalazima gepidske provenijencije, sva tri uz obalu Dunava: Ilok² (spata), Sotin³ (novac Justinijana I.) i Dalj⁴ (novac Kunimunda i Justinijana I.). Svi navedeni nalazi su slučajni, a kako je riječ o predmetima koji su općegermansko dobro – posebno u slučaju iločke spate koja bi mogla pripadati i Gotima – i njihovu atribuciju treba promatrati s rezervom. Tako jedino u Vinkovcima postoje dokumentirani nalazi koji se mogu povezati s gepidskim kulturnim krugom. Najbliža paralela ukopima u antičke ostatke zabilježena je u obližnjem Sirmiju, u kojem su ti ukopi također identificirani kao gepidski.⁵

Povijesno gledano, Gepidi su na prostoru Cibala mogli boraviti u dva navrata, i to u razdoblju tzv. Prve dominacije (473.–504.) i razdoblju Druge dominacije (535.–567.) panonskim prostorom. Naime, njihovo je matično područje bio prostor omeđen rijekama Tisom, Dunavom, Oltom i Karpatima, ali su tražili i koristili svaku priliku za širenje tog prostora.⁶ Kombinacijom arheoloških nalaza i povijesnih spoznaja najizglednije je da tijekom razdoblja Prve dominacije prostor Cibala, bez većeg i trajnijeg naseljavanja, spada samo u interesnu gepidsku sferu⁷, što potvrđuje i izbor mjesta za bitku s Istočnim Gotima u močvarama Vuke 489. godine.⁸ U razdoblju Druge dominacije na prostoru Cibala osniva se veće naselje, potvrđeno nalazima keramike i stambenih objekata, i prateće groblje. Već i povijesni kontekst, uz arheološke nalaze, objašnjava ovaj pomak k zapadu zbog opasnosti od napada Langobarda.⁹

POVIJEST ISTRAŽIVANJA

Prvi spomen ukopa unutar rastera antičkih Cibala kao detalj u bilješci navodi J. Brunšmid¹⁰ spomenuvši otkriće većeg broja grobova otkrivenih prilikom izgradnje zgrade Brodske imovne općine (K. 1.A). Sljedeći nalaz zabilježen je godine 1954. tijekom radova na izgradnji zgrade nove pošte u Ulici M. A. Reljkovića (K. 1.1) kada je vršen arheološki nadzor. Tom prilikom navodi se nalaz jednoga rimskoga groba bez priloga. Ostali materijal s tog lokaliteta izrazito je rimski, a uz pokretne nalaze zabilježen je i pod od osmerokutnih glinenih opeka te veći broj rimskih zidova.¹¹ Nastavak iskopa na ovom lokalitetu godine 1971. za potrebe gradnje telefonske centrale (K. 1.2) rezultirao je pronalaskom još četiri kosturna ukopa u rimskom kulturnom sloju, od kojih je samo jedan za prilog imao posudu pronađenu u sloju iznad glave. Istražena je površina od 448 metara četvornih. Rimskodobna arhitektura na ovoj mikrolokaciji parcijalno je očuvana, a interpretirana je kao dijelovi hipokausta, kanalizacije i vanjskih zidova termalnog objekta.¹² Tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja na površini od 3189 m² za gradnju Upravne zgrade PIK-a Vinkovci u Ulici Jurja Dalmatinca (K. 1.3) 1976. i 1977. godine istraženo je 16 ukopa unutar sloja antičkih ruševina.¹³ Prilozi su otkriveni u 5 ukopa. Riječ je o nakitu i uporabnim predmetima, koji su i pronađeni na mjestu gdje su nošeni. Unutar obrambenog jarka Cibala otkriveno je na ovom lokalitetu nekoliko ulomaka žigosane gepidske keramike.¹⁴ Iskopom su potvrđene najmanje četiri faze gradnje u rimskom razdoblju.¹⁵ Daljnja tri ukopa bez priloga istražena su 1977. i 1978. godine u iskopima za zgradu *Jugobanke* na površini od 2390 m² u Dugoj ulici 5 (K. 1.4), i to u sloju antičkih ruševina.¹⁶ I s ove lokacije potječe nekoliko ulomaka keramičkog posuđa ukrašenog žigosanjem. Antička arhitektura rezultirala je nalazima tipičnim za terme: prefurnijem, frigidarijem, piscinom te dijelom dvorišnog trijema.¹⁷ Na ove nalaze mogu se dovezati istraženi grobovi na poziciji Duga ulica 19–21 (K. 1.5), gdje je

2 Vinski 1957, str. 21, 34; Seoba 1962, str. 77; Mrkobrad 1980, str. 51, T. XLI, 5; Bojčić 1984, str. 214.

3 Ilkić 2007, str. 279.

4 Mrkobrad 1980, str. 56, T. XLVI,10; Demo 1981, str. 464, 481; Bojčić 1984, str. 214; Mirnik – Šemrov 1998, str. 210, kat. no. 868.

5 Seoba 1962, str. 92; Popović 1971, str. 130; Brukner 1982, str. 96; Milošević 1998, str. 11, 12.

6 Gračanin 2007, str. 8.

7 Gračanin 2007, str. 12–13.

8 Gračanin 2007, str. 16–17.

9 Gračanin 2007, str. 23–33.

10 Brunšmid 1902, str. 152, bilj. 1.

11 Korda 1960, str. 54; Dimitrijević 1979, str. 152.

12 Iskra–Janošić 1993, str. 67–68; Iskra–Janošić 2001, str. 75, 77, 84.

13 Iskra–Janošić 1993, str. 68 (riječ je o trećem pasusu na toj stranici koji je krivo pripisan iskopavanju na Na–Mi).

14 Vinkovci 1999, str. 154, kat. br. 335.

15 Iskra–Janošić 1977, str. 69; Iskra–Janošić 1993, str. 68; Iskra–Janošić 2001, str. 93; Migotti 1994, str. 48.

16 Terenski dnevni.

17 Iskra–Janošić 2001, str. 75.

na površini od 300 m² godine 1988. istraženo ukupno 6 ukopa, od kojih su u dva otkriveni i prilozi, a u sloju jedan ulomak žigosane keramičke posude.¹⁸ Kulturni slojevi iznimno su devastirani¹⁹, što je otežalo interpretaciju ovog lokaliteta. Skupini grobova s lokaliteta Pošta (Ulica M. A. Reljkovića) pridružuje se godine 1989. istražen grob s prilogom na mikrolokaciji Uglovnica (K. 1.6). Na površini od 680 m² iz rimskog su razdoblja zabilježeni zidovi, baze stupova i odvodni kanali te suspenzure tepidarija. Istraživanja na ovoj lokaciji dijelom su pojasnila ranije otkrivenu rimsku arhitekturu²⁰, koja se sada interpretira kao veća javna građevina termalnog kompleksa.²¹ Iste godine istražena su još dva groba, od kojih je u jednom bilo priloga, u Dugoj ulici 27 (K. 1.7), gdje su, također, kulturni slojevi bili iznimno devastirani.²² Na poziciji *Croatia-osiguranje* u Ulici Vladimira Nazora (K. 1.8) na površini od 440 m² istražen je godine 1991. jedan grob s prilogom položen između rimskih baza stupova istraženih na toj lokaciji.²³ S ovog lokaliteta potječe i žigosani ulomak keramike. Tijekom godine 1993. na dvije pozicije istraženo je još ukopa; jedan grob s prilogom u Dugoj ulici 23 (K. 1.9) na površini od 76 m², gdje je istražena i jedna rimska peć,²⁴ a u Prolazu Alojzije Ullman (K. 1.10) na površini od 220 m² još 10 grobova, od kojih su četiri imala i priloge.²⁵ Na navedenoj poziciji istražen je dio rimskog objekta, glavni kolektor i dio gradske ulice – dekumana.²⁶ Skupina grobova u Dugoj ulici upotpunjena je još jednim nalazom lubanje u zapadnom profilu na kućnom broju 33 (K.1.11), istraženom 1995. g. na površini od 162 m² u iznimno devastiranim kulturnim slojevima.²⁷ Tijekom 2007. godine u Ulici Hrvatskih žrtava 11 (K. 1.12), gdje je sukladno uvjetima istraženo oko 300 m² od 2.500 m², istražena su još tri groba ukopana u rimski kulturni sloj²⁸, a na položaju CSS (K. 1.13) površine oko 900 m², u Glagoljaškoj ulici b.b. još 2 groba bez priloga, te više ulomaka žigosane keramike

uklopljenih u nalaz antičkog obrtničkog kompleksa.²⁹

INTERPRETACIJA NALAZA GROBOVA

Opisani grobovi ukopani su unutar rastera koji su obuhvaćale antičke Cibale. Svi su ukopani u antički kulturni sloj, a ovisno o lokaciji taj je sloj varirao od ukopa u antičkoj štiti, preko ukopa uz i na ostatke arhitekture do ukopa u zemlju. Stoga je položaj ukopa indikativan, uz tipične nalaze, za dataciju ovih grobova u vrijeme nakon prestanka funkcioniranja grada, odnosno poklapa se s vremenom gepidske dominacije Cibalama. Naime, ukopavanje unutar rastera grada nije uobičajeno u antici, a i sami ukopi uz ruševine svjedoče o lošem stanju objekata. Kako u većini grobova nisu otkriveni prilozi, njihova atribucija vremenu gepidske dominacije radi se prema okolnim nalazima, koji su sa sigurnošću potvrđeni. To mogu biti grobovi s priložima ili nalazi ulomaka žigosane keramike.

Svi ukopi su, u slučajevima kad je to moglo biti zabilježeno, položeni u pravokutne rake zaobljenih uglova. U zemlju, odnosno rimski kulturni sloj ukopana su 32 groba. Kod osam grobova zabilježena je u grobnoj arhitekturi upotreba rimskih opeka i tegula u vidu obložnica rake ili kao podloga ispod kostura: u Ulici J. Dalmatinca G- 8, G-12, G-14, G-36; u Dugoj ulici 19-21 G-1; u Dugoj ulici 27 G-2; u Ulici Hrvatskih žrtava 11 G-2; u Prolazu A. Ullman G-7. Taj podatak lako se objašnjava ako se u obzir uzme neposredan izvor rimskoga građevnog materijala u blizini koji se koristio u izgradnji sve do 19. stoljeća. Kod trinaest grobova uočeno je ukopavanje neposredno uz ostatke rimske arhitekture. Riječ je o G-2, s položaja Ulica M. A. Reljkovića 1; G-33, G-35, G-36, G-37 s položaja Ulica J. Dalmatinca; G-1 s *Jugobanke*; G-2, G-3, G-5, G-6, G-8, G-9 i G-10 iz Prolaza A. Ullman. Jedan kostur pronađen je položen direktno na ostatke rimskoga kardina (G-8 iz Prolaza A. Ullman), jedan između ostataka dva rimska stupa (G-2 iz Ulice M. A. Reljkovića), jedan pored rimskog stupa (G-35 iz Ulice J. Dalmatinca), djelomično na zid položena su dva (G-33 iz Ulice J. Dalmatinca i G-9 iz Prolaza A. Ullman), a neposredno pored zida deset grobova (G-33, G-36, G-37 iz Ulice J. Dalmatinca, G-1 s *Jugobanke*, G-2, G-3, G-5, G-6, G-9 i G-10 iz Prolaza A. Ullman). Polaganje grobova u redove zabilježeno je na pozicijama na kojima je istraženo više grobova (Duga ulica, Prolaz A, Ullman), s napomenom da su

18 Vinkovci 1999, str. 155, kat. br. 337.

19 Iskra-Janošić 1993, str. 70.

20 U sklopu istraživanja na lokacijama Pošta, Pošta I. i Pošta II.

21 Iskra-Janošić 2001, str. 77.

22 Iskra-Janošić 1993, str. 71.

23 Iskra-Janošić 2001, str. 89, 152.

24 Iskra-Janošić 1993, str. 74.

25 Iskra-Janošić 1994a, str. 78.

26 Iskra-Janošić 1994a, str. 78-79; Iskra-Janošić 1994b, str. 3; Iskra-Janošić 2001, str. 84, 88.

27 Iskra-Janošić 1996, str. 130.

28 Rapan Papeša – Vulić 2008, str. 72-73; Rapan Papeša 2008, str. 185.

29 Vulić et al. 2008, str. 71; Rapan Papeša 2008, str. 187-188.

redovi nepravilni, pogotovo kad ovise o polaganju uz ostatke antičke arhitekture.

Orijentacija svih grobova je zapad–istok (glava je na zapadu). Manji otkloni u nekoliko slučajeva vežu se uz mjesto i vrijeme (godišnje doba, doba dana) ukopa. Svi su ukopi kosturni, ispruženi na leđima, a položaj ruku zabilježen je kod 28 ukopa, dok za 23 ukopa nema podataka (ili su kosturi djelomično istraženi, ili kosti ruku nisu sačuvane). Najčešći položaj ruku je obje ispružene uz tijelo, zabilježen u 11 slučajeva (G–2 u Ulici M. A. Reljkovića; G–9, G–11, G–33 u Ulici J. Dalmatinca; G–2 u Dugoj ulici 5; G–1, G–3, G–4, G–5 u Dugoj ulici 19–21; G–1 i G–2 u Dugoj ulici 27; G–1 u Ulici M. A. Reljkovića; G–1 u Ulici Hrvatskih žrtava 11). Otprilike podjednako su zabilježeni sljedeći položaji: obje ruke lagano svijene u laktima sa šakama položenim na zdjelicu u 6 slučajeva (G–8, G–31a, G–32, G–34 u Ulici J. Dalmatinca; G–4 i G–10 u Prolazu A. Ullman), desna ruka pružena uz tijelo, a lijeva položena na zdjelicu u 5 slučajeva (G–30a i G–37 u Ulici J. Dalmatinca; G–2 i G–6 u Dugoj ulici 19–21; G–8 u Prolazu A. Ullman) i desna ruka položena na zdjelicu, a lijeva pružena uz tijelo u 4 slučaja (G–15, G–33 u Ulici J. Dalmatinca; G–9 u Dugoj ulici 5; G–1 u Ulici V. Nazora). Samo je u dva slučaja zabilježen položaj ruku prekrivenih na trbuhu (G–35 i G–36 u Ulici J. Dalmatinca).

Za 41 ukop sačuvan je podatak o (relativnoj) dubini ukopa. Prosječna dubina je 1,68 m od površine, dok je više od polovine grobova (24 ukopa) položeno na dubinu od 1,50 do 1,70 m. Raspon dubine ukopa kreće se od 0,75 m do 3,78 m. Ovaj podatak uvjetovan je položajem ukopa u odnosu na rimski grad, odnosno moderne nivelacije koje su razinu rimskoga grada u pojedinim današnjim gradskim četvrtima podigle na razinu humusa, odnosno zatrpale na nešto veće dubine.

Prilozi su otkriveni u svega 18 grobova. Za sedam grobova nemamo podataka o spolu pokojnika (G–4 u Ulici M. A. Reljkovića, G–8, G–9, G–32 i G–35 u Ulici J. Dalmatinca, G–2 u Dugoj ulici 27, G–3 u Prolazu A. Ullman), jedan je prilog u dječjem grobu (G–4 u Dugoj ulici 19–21), pet priloga u ženskim grobovima (G–9 u Dugoj ulici 5, G–6 u Dugoj ulici 19–21, G–1 u Ulici V. Nazora 4, G–4, G–7 u Prolazu A. Ullman) te pet u muškim grobovima (G–2 u Dugoj ulici 5, G–1 u Ulici M. A. Reljkovića, G–1 u Dugoj ulici 23, G–1 u Prolazu A. Ullman i G–2 u Ulici Hrvatskih žrtava 11).

Antropološke analize provedene su na 25 kostura sa sljedećim rezultatima: šest je ukopa djece (ra-

spon godina starosti u trenutku smrti je od 0–0,5 do 12–15), devet ukopa žena (raspon godina starosti u trenutku smrti je od 20–25 do 50–55) te osam ukopa muškaraca (raspon godina starosti u trenutku smrti je od 16–18 do 25–55), dok za dva ukopa nije bilo moguće odrediti spol (starost je manja od 20 godina). Prosječna doživljena starost je 28,6 godina. Rezultati antropoloških analiza ukazuju na stabilnu zajednicu koja se dobro hranila, ali i bila izložena teškom fizičkom radu, dok su teže bolesti zabilježene u samo dva slučaja.³⁰

Na većini gepidskih grobalja imamo sličnu situaciju, vezano za grobne rake, orijentaciju i položaj ruku.³¹

Unutar užeg rastera Cibala zabilježen je 51 grob. Raspoređeni su na 13 mikrolokacija koje se mogu izdvojiti u dvije veće skupine. Prvu bi skupinu činili grobovi u sjeveroistočnom dijelu Cibala na položajima u Ulici Matije Antuna Reljkovića (Pošta, Pošta I, Pošta II), Ulici Jurja Dalmatinca, Ulici Hrvatskih žrtava i Ulici Vladimira Nazora, drugu skupinu oni u jugozapadnom arealu Cibala na položajima *Jugobanka*, Duga ulica 19–21, Duga ulica 23, Duga ulica 27 i Duga ulica 33. Usamljeni su položaji u Prolazu Alojzije Ullman, koji bi se mogli povezati sa sjevernom skupinom, i u Glagoljaškoj ulici b.b., koji bi se mogli povezati s južnom skupinom, iako je ostalo malo slobodnog međuprostora za istraživanja i popunjavanje ovih praznina. Ovakav raspored grobova sugerirao bi postojanje naselja u središnjem dijelu Cibala, iako po sadašnjem stanju istraživanja na većini navedenih lokacija postoje i nalazi žigosane i naseobinske keramike, što baca drugačije svjetlo na prethodni podatak. Kako su grobovi “razbacani” po cijelim Cibalama, može se reći da u vrijeme sahranjivanja nije postojala jača crkvena (arijanska) organizacija koja bi diktirala mjesto ukopa.

NALAZI

Od ukupno 51 istraženog ukopa unutar rastera antičkih Cibala samo 18 njih sadržavalo je nalaze, dok ih u 33 nema. Skupina od 18 grobova s nalazima čini 35,29 %, a taj postotak uklapa se u opću sliku koju pružaju gepidska groblja.

30 Šlaus 2002, str. 598; Vodanović et al. 2005, str. 676–677.

31 Dimitrijević 1960, str. 9; Csallany 1960, str. 295–296; Cseh 2005, str. 25; Bona–Nagy 2005, str. 78, 80, 89–90; Nagy 2005a, str. 106, 135.

PRILOZI U UŽEM SMISLU

Iako nisu sačuvani drugi podatci osim šturih zapisa u dnevnicima, u pojedinim ukopima zabilježeno je prilaganje životinjskih zubi i kostiju u grob. Takve primjere imamo u G-3 na položaju Ulica M. A. Reljkovića te G-2 i G-9 na položaju Duga ulica 5. Možda je takvih primjera bilo i više, ali nalazi, kao ni zapisi, nisu sačuvani. Prilaganje hrane u grob nije česta pojava u gepidskim grobovima, ali mogu se pronaći paralele u nalazima u grobovima 13 i 14 na lokalitetu Magyarcsanak-Bökény.³²

FUNKCIONALNI DIJELOVI ODJEĆE

Funkcionalni dijelovi odjeće pronađeni u istraženim grobovima svjedoče o praksi ukopa pokojnika u njegovoj odjeći. Na dvije lokacije u Cibalama otkrivene su dvije predice koje svjedoče o modi tog vremena. Riječ je o nalazu iz G-1 na položaju Prolaz A. Ullman³³ i nalazu iz G-6 na položaju Duga ulica 19-21.³⁴ U oba slučaja riječ je o željeznim ovalnim predicama kojima je baza trna odsječena, a vrh trna prelazi preko alke.

Ovalne željezne predice pojavljuju se kao kasnoantička baština još u 4. stoljeću, traju kroz cijelo 5. stoljeće, kada ih Germani prenose i u 6. stoljeće.³⁵ Ovaj tip predica tako postaje opće germansko dobro, te se osim u gepidskim grobovima kao čest nalaz pojavljuje i u grobovima Istočnih i Zapadnih Gota te Langobarda.³⁶ Ovalne željezne predice promjera većeg od 5 cm otkrivene u gepidskim grobovima u Potisju M. Nagy drži za najstarije na groblju u Szöregu, te ih povezuje s istočnogotskom i predlangobradskom ostavštinom.³⁷ Ovalne željezne predice promjera manjeg od 3,5 cm ista autorica navodi kao kopče torbica ili pojasa za oružje.³⁸ Ovalne željezne predice s masivnim trnom najbrojnije su među nalazima predica u gepidskim grobovima na lokalitetu "Više grobalja" u Starom Kostolcu.³⁹

Predici iz G-1 na položaju Prolaz A. Ullman paralele nalazimo u grobu VII/20 na lokalitetu Szolnok-

Zagyva-Part-Alcsi⁴⁰, zatim u grobu 61 na lokalitetu Szöreg-Téglagyáru.⁴¹

Predici iz G-6 na položaju Duga ulica 19-21 nalazimo paralele u grobu VII/18 na lokalitetu Szolnok-Zagyva-Part-Alcsi⁴², u grobu 95 na lokalitetu Hódmezövásárhely-Kishomok⁴³, u grobu 222 na lokalitetu Szolnok - Szanda⁴⁴, u grobu 17 na lokalitetu Szöreg-Téglagyáru⁴⁵, zatim u grobovima 4, 5, 8, 13 na lokalitetu Jakovo-Kormadin.⁴⁶

NAKIT

Predmeti u funkciji nakita otkriveni su u tri groba. Riječ je o nalazima ogrlica iz G-6 na položaju Duga ulica 19-21⁴⁷ i G-32 na položaju Ulica J. Dalmatinca⁴⁸, te o nalazu narukvice iz G-2 s položaja Duga ulica 27.⁴⁹ Ogrlica iz G-6 na položaju Duga ulica 19-21 sastoji se od 16 jantarnih perli i 7 perli od staklene paste. Devet privjesaka loptastog oblika s kukicom iz G-32 na položaju Ulica J. Dalmatinca pronađenih oko vrata kostura također čine ogrlicu. Brončana narukvica iz G-2 na položaju Duga ulica 27 blago je proširenih i prebačenih krajeva, a pronađena je *in situ* oko lijeve podlaktice.

Slično kao i kod predica ogrlice od perli opće su germansko dobro baštinjeno iz kasnoantičke tradicije. Na svim istraženim ranosrednjovjekovnim grobljima pojavljuju se kao dio inventara ženskih i dječjih grobova.⁵⁰ Najčešće se nalaze oko vrata i u predjelu grudnoga koša, a nešto rjeđe i oko ručnog zgloba ili u predjelu zdjelice, gdje mogu biti i u funkciji ukrasnih dijelova odjeće.⁵¹ Perle od staklene paste u Potisju su sarmatska baština, dok su perle od jantara gepidska novina.⁵² Na gepidskoj nekropoli Više grobalja u Starom Kostolcu u ženskim i dječjim grobovima nađene su raznobojne perle od stakla ili staklene paste okruglog, valjkastog, bikoničnog i heksagonalnog oblika kao

32 Nagy 2005a, str. 100-101, str. 107, te poveznice na druge lokalitete.

33 Vinkovci 1999, str. 151, kat. br. 319.

34 Vinkovci 1999, str. 152, kat. br. 324; SBS - katalog 2009, str. 139, kat. br. 444.

35 Vinski 1991, str.12; Bona - Nagy 2002, str. 122.

36 Usp. Miletić 1970, str.147; Miletić 1979, str.168; Vinski 1991, str. 10 i dalje.

37 Nagy 2005b, str. 188.

38 Nagy 2005b, str. 159.

39 Zotović 1994, str. 185.

40 Cseh 2005, str. 22, T. 39.

41 Nagy 2005b, str. 130, T. 57.

42 Cseh 2005, str. 22, T. 39.

43 Bona & Nagy 2002, str. 73, T. 25.

44 Bona & Nagy 2002, str. 234, T. 54.

45 Nagy 2005b, str. 125, T. 49.

46 Dimitrijević 1960, str. 12, 13, 15, T. II/26, T. IV/10, T. III/25, T. VI/7.

47 Vinkovci 1999, str. 154, kat. br. 334; SBS - katalog 2009, str. 139, kat. br. 441.

48 Vinkovci 1999, str. 152, kat. br. 323; SBS - katalog 2009, str. 139, kat. br. 440.

49 Vinkovci 1999, str. 153, kat. br. 328; SBS - katalog 2009, str. 138, kat. br. 439.

50 usp. Miletić 1970, str. 133; Vinski 1991, str. 31.

51 Dimitrijević 1960, str. 27; Mrkobrad 1980, str. 49.

52 Nagy 2005b, str. 177.

dijelovi ogrlica, te veće okrugle perle od jantara koje su nalažene uz ruke ili kao inventar torbica.⁵³ Vinkovačka ogrlica sastoji se od 10 smeđih zrna jantara oblika koštice dinje, 2 smeđa zrna jantara valjkastog oblika, 3 smeđa zrna jantara nepravilno okrugla, spljoštena, 2 zelena okrugla zrna od stakla, 1 modrozelenog okruglog zrna od stakla, 2 zelenkastosmeđa bačvasta zrna od stakla, 1 tamnosmeđog sitnog zrna od stakla i 1 svijetlosmeđog zrna od staklene paste bačvastog oblika. Stoga joj kao najbližnje primjerke navodimo ogrlice iz grobova 14 i 31 na lokalitetu Magyarcsanád-Bökény⁵⁴, zatim ogrlice iz grobova 5 i 16 na lokalitetu Jakovo-Kormadin⁵⁵, ogrlicu iz groba 9 na lokalitetu Szentes-Nagyhegy⁵⁶, ogrlicu iz groba 6 na lokalitetu Csanád-Bökény⁵⁷, te ogrlicu iz groba 59(15) na lokalitetu Hódmezővásárhely-Gorzsa.⁵⁸

Brončane privjeske loptastog oblika s ušicom za vješanje, slične onima iz G-32 na položaju Ulica J. Dalmatinca, nalazimo na gepidskome groblju Jakovo-Kormadin⁵⁹, gdje se vežu uz ogrlice od perli, a u germanski kulturni krug ulaze svojim tipološkim odlikama.⁶⁰ Zanimljivo je da u dostupnoj literaturi, osim nalaza s Kormadina, ne nalazimo druge paralele ovoj vrsti nalaza unutar gepidske skupine, pa možda možemo razmišljati o lokalnoj proizvodnji ovog tipa nakita za "srijemske" Gepide. Riječ je o bikoničnim šupljim privjescima rađenim od brončanog lima s petljom od narebrene žice.

Narukvice s više ili manje rastavljenim ili prebačenim i proširenim krajevima nose obilježja kasnoantičke tradicije, kada su izrađivane od bronce, željeza ili plemenitog metala.⁶¹ Ovaj tip narukvice nosili su ponajprije romanizirani starosjedioci od kraja 5. do ranog 7. stoljeća, a preuzeli su ga potom u kontaktu s njima u razdoblju seobe naroda germanski narodi.⁶² Narukvice od glatke žice okrugla presjeka, s rastavljenim neukrašenim i zadebljanim krajevima često se nalaze kao ostavština u gepidskim grobovima.⁶³ Narukvica s proširenim krajevima istražene su na brojnim gepidskim lokalitetima, a kao najbližnje

navodimo narukvice iz groba na lokalitetu Pesak u Bočaru kod Kikinde⁶⁴, zatim na lokalitetu Orašje u Dubravici⁶⁵, iz groba 13 na lokalitetu Magyarcsanád-Bökény⁶⁶, iz groba 38 na lokalitetu Szentes-Kökényzug⁶⁷ te iz groba 183 na lokalitetu Szentes-Berekhát.⁶⁸

SVAKODNEVNI UPORABNI PREDMETI

Među najbrojnije nalaze svakodnevnih uporabnih predmeta spadaju koštani češljevi otkriveni u G-3 i G-7 na položaju Prolaz A. Ullman⁶⁹, G-1 na položaju Duga ulica 23⁷⁰, G-1 na položaju Ulica M. A. Reljkovića⁷¹ te u G-8 i G-9 na položaju Ulica J. Dalmatinca.⁷² Po jedan željezni nož otkriven je u G-1 na položaju Prolaz A. Ullman⁷³, G-1 na položaju Ulica V. Nazora⁷⁴ i G-1 na položaju Ulica Hrvatskih žrtava 11. Jedan keramički pršljen za vreteno otkriven je u G-6 na položaju Duga ulica 19-21⁷⁵, a jedna perla od krede u G-2 na položaju Duga ulica 27.⁷⁶ Po jedna brončana karika otkrivena je u G-4 i G-6 na položaju Duga ulica 19-21.⁷⁷ Izlizani rimski brončani novac otkriven je u G-35 na položaju Ulica J. Dalmatinca.

Najbrojniji nalazi iz gepidskih grobova na prostoru Cibala su koštani češljevi, ukupno šest komada, od kojih su tri jednoredna, a tri dvoredna. Svi češljevi otkriveni su u predjelu glave pokojnika, osim jednoga koji je pronađen uz desno koljeno, što sugerira da je visio na vrpici o pojasu. To su uobičajeni položaji nalaza koštanih češljeva u gepidskim grobovima, koji svjedoče i o činjenici da je češalj vjerojatno stajao u kosi pokojnika, ili se nosio na vrpici oko struka.⁷⁸ Koštani češljevi poznati su još od kasne antike, ali ujedno predstavljaju i jedan od najučestalijih nalaza u germanskim grobljima. Gepidi su ih mogli preuzeti

53 Zotović 1994, str. 188.

54 Nagy 2005a, str. 101, 103, T. 22, T. 24, T. 76.

55 Dimitrijević 1960, str. 12, 16 T. IV/3,4, T. IX/5.

56 Csallany 1961, str. 47, T. XXIV/31.

57 Csallany 1961, str. 142, T. CLIX/15.

58 Csallany 1961, str. 128, T. CCXXIX/11.

59 Dimitrijević 1960, str. T.II/17-21,23-24.

60 Dimitrijević 1960, str. 27.

61 Radulović 2006, str. 368.

62 Miletic 1970, str. 136; Vinski 1971, str. 60.

63 Csallany 1961, str. 271; Mrkobrad 1980, str. 49.

64 Seoba 1962, str. 14, sl. 4.

65 Mrkobrad 1980, str. 49, T. XXXVII/6.

66 Nagy 2005a, str. 100, T. 22.

67 Csallany 1961, str. 29, T. IX/6.

68 Csallany 1961, str. 87, T. LXXXI/4.

69 Vinkovci 1999, str. 152, kat. br. 321 i 322; SBS – katalog 2009, str. 138, kat. br. 438.

70 Vinkovci 1999, str. 153, kat. br. 327; Bojčić 2009, str. 15, sl. 2.

71 Vinkovci 1999, str. 154, kat. br. 331.

72 Vinkovci 1999, str. 154, kat. br. 332 i 333; SBS – katalog 2009, str. 138, kat. br. 437.

73 Vinkovci 1999, str. 151, kat. br. 320.

74 Vinkovci 1999, str. 153, kat. br. 330.

75 Vinkovci 1999, str. 153, kat. br. 326; SBS – katalog 2009, str. 139, kat. br. 446.

76 Vinkovci 1999, str. 153, kat. br. 329; SBS – katalog 2009, str. 139, kat. br. 442.

77 Vinkovci 1999, str. 152, kat. br. 325; SBS – katalog 2009, str. 139, kat. br. 445.

78 Bona & Nagy 2002, str. 95-97.

direktno iz kasnoantičkih naselja ili posredno preko Ponta i južne Rusije.⁷⁹ Dvoredni koštani češljevi karakteristični su za podunavske provincije Rimskog Carstva u 4. stoljeću, u 5. stoljeću šire se po cijeloj Karpatskoj kotlini, dok se u prvoj polovini 6. stoljeća nalaze isključivo kod Gepida.⁸⁰ Kod Gepida su karakteristični nalaz kod svih dobnih skupina, neovisno o spolu pokojnika.⁸¹ Dvoredni su češljevi tipični prilog u ženskim, a jednoredni u muškim grobovima.⁸² I jednoredni i dvoredni koštani češljevi rađeni su istom tehnikom, odnosno spajanjem tri koštane pločice željeznim ili brončanim zakovicama. Kod vinkovačkih primjeraka radi se isključivo o željeznim zakovicama čiji broj se kreće od 4 (u tri slučaja), preko 5 (u jednom slučaju) do 6 (u dva slučaja) komada. Središnja koštana pločica je najšira i na njoj se nalaze urezani zupci češlja, koji se stepeničasto i simetralno povećavaju od ruba prema sredini češlja. Kod dvorednih češljeva zupci su raspoređeni gušće s jedne, a rjeđe s druge strane, dok je podjela kod jednorednih češljeva simetralna. Na ovu pločicu s gornje i donje strane učvršćena je po jedna manja koštana pločica, profilirana pravokutno ili polukružno, na kojoj je ujedno smješten i ukras. Kod dvorednih se češljeva ove pločice nalaze u sredini češlja, a kod jednorednih češljeva uz gornji rub. Ukras je izveden urezivanjem i/ili punciranjem motiva tipičnih za koštanu produkciju (koncentrični krugovi, polukružne i ravne linije), odnosno njihovim raznim kombinacijama.⁸³

Zbog krhkosti građe ni jedan vinkovački češalj nije sačuvan u potpunosti. Dvoredni češljevi otkriveni su u G-8 na položaju Ulica Jurja Dalmatinca, G-1 na položaju Duga ulica 23 i G-3 na položaju Prolaz A. Ullman. Dvoredni koštani češljevi dugi su između 110 i 122 mm, širina im je između 40 i 50 mm, a debljina 10 do 15 mm. Jednoredni koštani češljevi dugi su između 103 i 157 mm, širina im je između 33 i 43 mm, a debljina između 10 i 12 mm. Svi su primjerci ukrašeni. Koštani dvoredni češalj iz G-8 na položaju Ulica J. Dalmatinca identičan je češlju iz groba 62 na lokalitetu Hódmezővásárhely–Kishomok⁸⁴, češlju iz groba 89 na lokalitetu Szentes–Berekhat⁸⁵, kao i češlju

iz groba 54 na lokalitetu Kiszombor.⁸⁶ Ovi češljevi na bočnoj pločici nose ukras od urezanih ravnih i valovitih linija. Koštani dvoredni češalj kojem je bočna stranica ukrašena urezanim okomitim i ravnim linijama iz G-1 na položaju Duga ulica 23 identičan je koštanom češlju iz groba 26 u Szöreg–Téglagyáru⁸⁷, kao i češlju iz groba 95 na lokalitetu Hódmezővásárhely–Kishomok⁸⁸ te češlju iz Srijemske Mitrovice.⁸⁹ Koštani dvoredni češalj ukrašen trima višestrukim koncentričnim krugovima na kraćim stranama središnje koštane pločice, te urezanim kratkim okomitim linijama uz rub manje, gornje pločice i urezanim linijama u motivu mreže po sredini iz G-3 u Prolazu A. Ullman identičan je koštanom češlju iz groba 62 u Szöreg–Téglagyáru.⁹⁰ Jednoredni češljevi otkriveni su u G-9 na položaju Ulica J. Dalmatinca, G-1 na položaju Ulica M. A. Reljkovića 1 i G-7 na položaju Prolaz A. Ullman. Jednoredni koštani češalj iz G-9 na položaju Ulica J. Dalmatinca tipološki odgovara gepidskim jednorednim češljevima lučnog hrpta,⁹¹ ali direktne paralele za njegov ukras – uz rubove urezane linije, a u sredini kružići s točkom u sredini povezani polukružnim linijama – nema. Koštani jednoredni češalj s bočnom stranicom ukrašenom urezivanjem kosih linija iz G-1 na položaju Ulica M. A. Reljkovića 1 identičan je koštanom češlju iz groba 38 s lokaliteta Magyarcsanak–Bökény.⁹² Jednoredni koštani češalj s bočnom stranicom ukrašenom urezivanjem okomitih i kosih linija u motivu slova X iz G-7 u Prolazu A. Ullman identičan je češlju iz groba 183 (14) s lokaliteta Szentes–Berekhat.⁹³

Među predmete svakodnevne uporabe ubrajamo i nalaze željeznih noževa. Razni tipovi noževa, ali najčešće s oštricama blago povijenim prema vrhu, s dužim ili kraćim trnom drške čest su prilog u muškim i ženskim grobovima vremena seobe naroda.⁹⁴ U gepidskim su nekropolama najzastupljeniji tipovi sa širokom oštricom.⁹⁵ Zbog manjih dimenzija vinkovački primjerci čine oruđe te se tako svrstavaju u predmete svakodnevne uporabe. Željezni predmet iz G-1 u Ulici V. Nazora identičan je predmetu iz

79 Dimitrijević 1960, str. 28–29.

80 Toth 1994, str. 290; Toth 2006, str. 74.

81 Csallany 1961, str. 251.

82 Istvánovits – Nepper 2005, str. 47.

83 Csallany 1961, str. 252–253; Bona & Nagy 2002, str. 98; Cseh 2005, str. 28.

84 Bona & Nagy 2002, str. 59, Abb. 39, T. 17.

85 Csallany 1961, str. 80, T. LXXXIII/11.

86 Csallany 1961, str. 175, T. CXVIII/3.

87 Nagy 2005b, str. 127, T. 52.

88 Bona & Nagy 2002, str. 73, T. 25.

89 GHA 1987, str. 231, Abb. V, 22, b.

90 Nagy 2005b, str. 131, Abb. 14, T. 58.

91 Csallany 1961, str. 252.

92 Nagy 2005a, str. 105, T. 25.

93 Csallany 1961, str. 87, T. LXXXI/5, CCLXII/3.

94 Dimitrijević 1960, str. 29; Simoni 1977–1978, str. 211.

95 Mrkobrad 1980, str. 55; Toth 2006, str. 77.

groba 2 s lokaliteta Međa u Kamenovu, koji je opisan kao nož, s mogućnošću da se radi i o polovici škara.⁹⁶ Zbog lošije očuvanosti za druge vinkovačke primjerke za sada se ne iznose paralele.

Od prapovijesnih vremena tipičan je nalaz u ženskim grobovima pršljenak za vreteno, pa ni gepidski grobovi nisu iznimka. Najčešći oblici su neukrašeni bikonični pršljenci rađeni od fine gline i dobro pečeni u sivim i smeđim tonovima, a nešto rjeđi su keramički pločasti pršljenci.⁹⁷ U funkciji pršljenaka pojavljuju se i probušeni ulomci keramičkih posuda, te perle od jantara, staklene paste i krede.⁹⁸ Najčešće se nalaze uz kosti natkoljenica, što sugerira da su se nosile na vezići o pojasu.⁹⁹ Perla od krede, kakva je nađena u G-2 s položaja Duga ulica 27, mogla je osim kao pršljenak služiti i kao pomagalo kod šivanja koje se nosilo na kraju ukrasne vrpce o pojasu (vidi dalje). Perle od krede u ženskim grobovima nađene su na lokalitetu Szöreg–Téglagyáru u grobovima 16 i 19¹⁰⁰ te grobu 77 na lokalitetu Hódmezővásárhely–Kishomok.¹⁰¹ Kredasta perla otkrivena je i u grobu 16 na lokalitetu Jakovo–Kormadin, a autorica je smatra pršljenkom za vreteno.¹⁰² Inače, kredaste perle u muškim grobovima nose se kao ukras na mačevima tipa spata.¹⁰³

Brončane karike iz G-4 i G-6 na položaju Duga ulica 19–21 opisane su kao zatvarači torbica koje su visjele o pojasu.¹⁰⁴ Mišljenja sam da se radi o dijelu ukrasne vrpce tipa *cingulum*, koja je visjela s pojasa i na kojoj se nalaze svakodnevni uporabni, ali i ukrasni, predmeti. Radi se o jednom vidu gepidske mode koja je zabilježena kako u ženskim, tako i u muškim grobovima na mađarskim nalazištima.¹⁰⁵ Naime, kod torbica se redovno nalaze manje brončane ili željezne kopče koje su ih držale za pojas. U prilog ovom mišljenju ide i željezna kopča pojasa iz G-6, identična kopčama iz grobova 2, 17, 19, 28, 39, 98 i 112 s lokaliteta Szöreg–Téglagyáru, od kojih su neki imali i viseću ukrasnu vrpcu.¹⁰⁶ Brončane karike s pojasa otkrivene su i u grobu

77 na lokalitetu Hódmezővásárhely–Kishomok¹⁰⁷, a jedna u grobu 48 na lokalitetu Szöreg–Téglagyáru.¹⁰⁸

Prilaganje rimskog novca, ali i novca općenito u grobovima iz vremena seobe naroda česta je pojava.¹⁰⁹ S obzirom na činjenicu da je G-35 s položaja Ulica J. Dalmatinca ukopan u rimski kulturni sloj, postoji i mogućnost da se u grobu našao slučajno. Novac je previše izlizan da bi se sa sigurnošću mogao datirati, osim što car ima zrakastu krunu, što ga okvirno datira u 3. stoljeće. Na gepidskim grobljima Panonske nizine u svojoj velikoj sintezi stanja istraživanja D. Csallany navodi 28 primjeraka rimskog novca 2. do 4. stoljeća.¹¹⁰ Novac cara Filipa Starijeg (244.–249.) otkriven je u predjelu desne šake groba 7 na lokalitetu Jakovo–Kormadin.¹¹¹ Rimski novac Konstantina I. kovan između 320. i 325. godine otkriven je u grobu 3 na lokalitetu Magyarcsanád–Bökény.¹¹²

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iscrpnom analizom nalaza potvrđeno je da ukopi unutar rastera rimskih Cibala nesumnjivo pripadaju gepidskom kulturnom krugu, jer se za sve nalaze mogu naći paralele u dobro istraženim gepidskim grobljima na području današnje Mađarske i Srbije.

Kako ni za jedan pokretni nalaz iz ukopa na prostoru Cibala ne postoji neosporan dokaz za dataciju, ona je načinjena na osnovi sličnih ili identičnih nalaza na prostoru koji je povijesno pripadao Gepidima. Paralele našim nalazima tako imamo na lokalitetu Kormadin kod sela Jakovo (Srijem, Srbija) datiranom u razdoblje od 535. do 567. godine¹¹³, zatim na lokalitetu Kamenovo (sjeveroistočna Srbija) datiranom u razdoblje od 550. do iza 567. godine¹¹⁴, na lokalitetu Više grobalja u Starom Kostolcu (istočna Srbija) datiranom oko sredine 6. stoljeća¹¹⁵, na lokalitetu Szöreg–Téglagyár (istočna Mađarska) datiranom u srednju trećinu 6. stoljeća, do 567. godine¹¹⁶, na lokalitetu Magyarcsanád–Bökény (istočna Mađarska, granica s Rumunjskom) datiranom od zadnje trećine 5. do srednje trećine 6. stoljeća¹¹⁷, na lokalitetu Szolnok–Zagyva–Part–Alcsi (istočna Mađarska)

96 Simoni 1977–1978, str. 210, 211, T. II/6.

97 Toth 2006, str. 71.

98 Csallany 1961, str. 285–286.

99 Cseh 2005, str. 28.

100 Nagy 2005b, str. 125–126, T. 49, T. 50.

101 Bona & Nagy 2002, str. 66, T. 21.

102 Dimitrijević 1960, str. 16.

103 Usporedi npr. grob 8, 9 i 17 na lokalitetu Magyarcsanád–Bökény (Nagy 2005a, str. 100, T. 21), kao i kartu rasprostiranja (Nagy 2005b, str. 174, Abb. 33).

104 Dizdar 1999, str. 68.

105 Cseh 2005, str. 30; Nagy 2005b, str. 188.

106 Nagy 2005b, str. 188, Abb. 23.

107 Bona & Nagy 2002, str. 66, T. 21.

108 Nagy 2005b, str. 130, T. 56.

109 Nagy 2005, str. 107.

110 Csallány 1961, str. 291.

111 Dimitrijević 1960, str. 13.

112 Nagy 2005a, str. 98.

113 Dimitrijević 1960, str. 44.

114 Simoni 1977–1978, str. 214.

115 Zotović 1994, str. 190.

116 Nagy 2005b, str. 197.

117 Nagy 2005a, str. 114.

datiranom u drugu polovinu 6. stoljeća¹¹⁸, na lokalitetu Hódmezővásárhely–Kishomok (jugoistočna Mađarska) datiranom od druge polovine 5. do srednje trećine 6. stoljeća¹¹⁹, na lokalitetu Szentes–Kökényzug (jugoistočna Mađarska) datiranom od 480. do 568. godine¹²⁰, na lokalitetu Szentes–Berekhát (jugoistočna Mađarska) datiranom od 472. do 568. godine¹²¹, na lokalitetu Szentes–Nagyhegy (jugoistočna Mađarska) datiranom od 472. do 568. godine¹²², na lokalitetu Csanád–Bökény (jugoistočna Mađarska) datiranom od 480. do 600. godine¹²³ te na lokalitetu Hódmezővásárhely–Gorzsa (jugoistočna Mađarska) datiranom od 472. do 568. godine¹²⁴, na lokalitetu Kiszombor (jugoistočna Mađarska) datiranom od 472. do 620. godine.¹²⁵ Prethodno navedenim datacijama potvrđuje se pretpostavka da Gepidi na prostoru Cibala borave tek u drugoj fazi dominacije izvorišta datiranoj u vrijeme od 535. do 567. godine. Iako je veći dio ukopa bez priloga, i oni s priložima daju sliku jedne ruralne zajednice s neizraženom vojničkom komponentom, što je podatak koji pomalo začuđuje, s

obzirom na istaknut položaj Cibala u okviru Drugoga Gepidskog Kraljevstva, kao i na bitke koje su vođene u blizini Cibala (Volcejske močvare 489. godine i Asfeld 549. godine).

Analizom grobnih nalaza i rituala ukopa možemo dobiti okvire slike izgleda tipičnog stanovnika gepidskih Cibala. O modi nošenja pojasa svjedoče nalazi predica, a i nalazi kojima položaj nalaza sugerira nošenje o uzici vezanoj za pojas indirektno svjedoče o nošenju pojasa na odjeći. Nalazi nakita, iako skromni, svjedoče o modi ukrašavanja gepidskih žena. Upravo nedostatak luksuznijih nalaza fibula i kopči zabilježenih u gepidskim ženskim grobovima sugerira da u Cibalama živi populacija slabijega imovnog stanja. O osobnoj higijeni svjedoče nalazi koštanih češljeva i (?)škara, koji sugeriraju da se vodi briga o njezi i izgledu kose i brade.

Analizom nalaza neosporno se može reći da pripadaju gepidskome kulturnom krugu. Što se tiče etniciteta nositelja tih nalaza tu se već pojavljuju dvojbe. Zbog skromnijih nalaza može se pomišljati i da su nositelji ovih nalaza ostatci kasnoantičke populacije poneseni modom svog vremena, ali isto tako i Germani u općem smislu. Za sada se na ovo pitanje ne može dati konkretan odgovor. Možda će neka buduća istraživanja pomoći u rasvjetljavanju ove problematike.

118 Cseh 2005, str. 45.

119 Bona & Nagy 2002, str. 149.

120 Csallany 1961, str. 333.

121 Csallany 1961, str. 333.

122 Csallany 1961, str. 333.

123 Csallany 1961, str. 329.

124 Csallany 1961, str. 330.

125 Csallany 1961, str. 331.

Redni broj:	Lokalitet:	Grob, kvadrant:	Dubina, orijentacija:	Grobna arhitektura:	Kostur:	Antropološka analiza:	Nalazi:	Literatura:
1.	Ulica M. A. Reljkovića (Nova Pošta)							Korda 1960:54
2.	Ulica M. A. Reljkovića (Pošta I – TK centar)	GROB 1 blok X	∇1,90 m; smjer Z-I		Kostur parcijalno očuvan, oštećen prilikom izvođenja radova.			
3.	Ulica M. A. Reljkovića (Pošta I – TK centar)	GROB 2 blok X	∇1,90 m; smjer Z-I	Položen između ostataka dva rimska stupa.	Kostur parcijalno očuvan, ruke pružene uz tijelo. Dužina 150 cm.			
4.	Ulica M. A. Reljkovića (Pošta I – TK centar)	GROB 3 blok IX	∇1,60 m; smjer Z-I		Dislocirane kosti pronađene zajedno sa životinjskim kostima i ulomcima rimskih opeka.			
5.	Ulica M. A. Reljkovića (Pošta I – TK centar)	GROB 4 blok XIb			Kostur parcijalno očuvan, dužina 100 cm.		posuda, nađena iznad glave. ?	Dizdar 1999:66
6.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 8 blok VIII	∇1,40 m; smjer Z-I	Grobna raka pravokutna, zaobljenih uglova, uz glavu postavljeni ulomci rimskih opeka; dužina rake 104 cm, širina rake 56 cm.	Sačuvani samo dijelovi lubanje.		Češalj, pokraj lubanje. Inv. br. A-1997.	Dizdar 1999:154, Kat. br. 332.
7.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 9 blok XIII	∇2,30 m; smjer Z-I		Kostur parcijalno očuvan, ruke pružene uz tijelo. Dužina 160 cm.		Češalj, uz lubanju. Inv. br. A-1996.	Vinkovci 1999:154, Kat. br. 333.
8.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 10 sonda XVII	∇1,30 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, ruke svijene u laktima i položene na zdjelicu. Dužina 160 cm.			
9.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 11 sonda XVII	∇1,50 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, ruke pružene uz tijelo. Dužina 80 cm.			
10.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 12 istočni kanal za kran	∇1,50 m; smjer Z-I;	Obložnice od rimskih opeka nalaze se ispod, te s lijeve i desne strane lubanje.	Otkrivena samo lubanja i gornji dio grudi, a ostatak se nalazi izvan ruba iskopa. Dužina 36 cm.			
11.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 13 istočni kanal za kran	∇1,50 m; smjer Z-I		Otkrivena samo oštećena lubanja.			

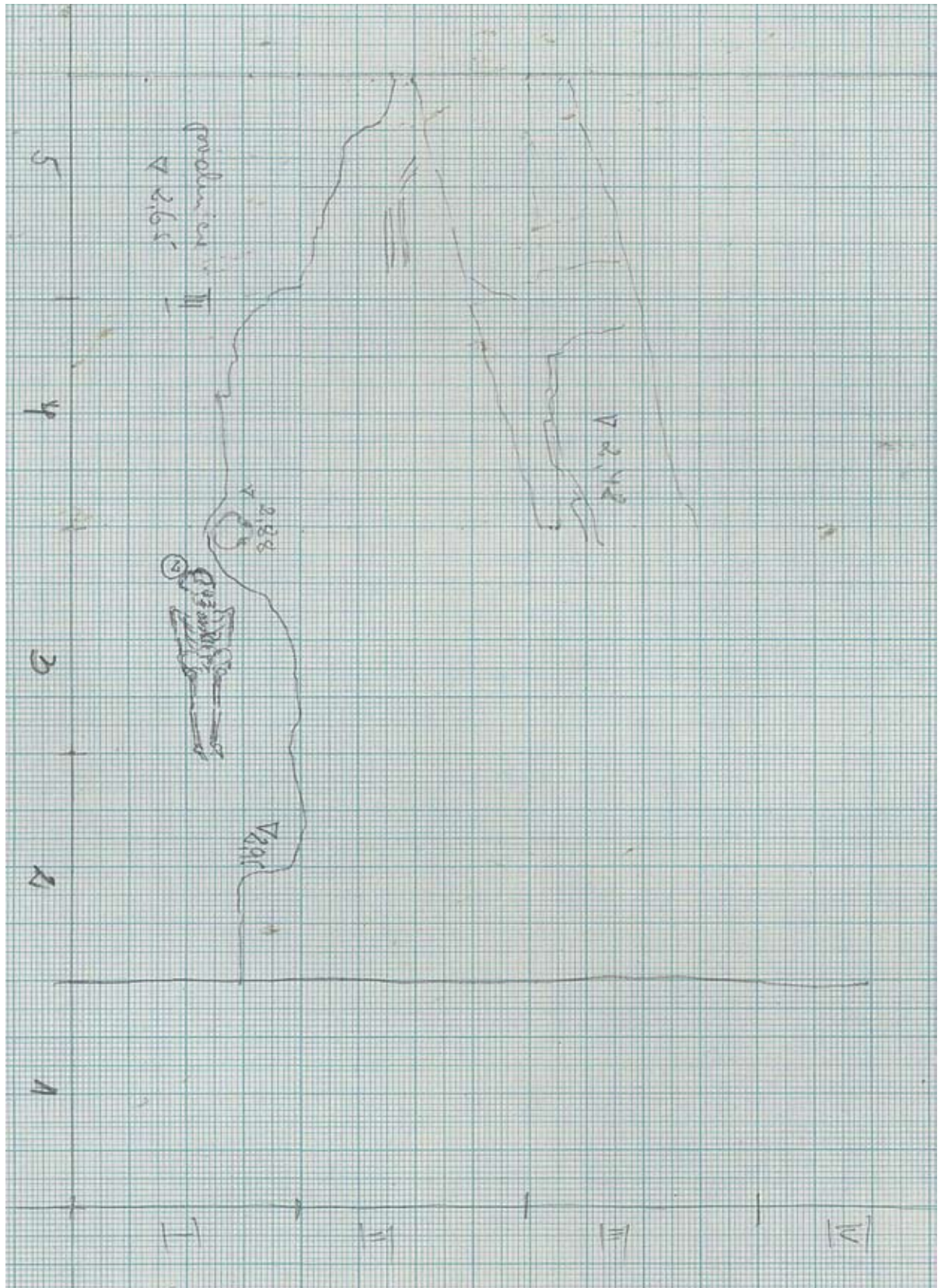
12.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 14 istočni iskop	∇1,50 m; smjer Z-I	Obložnice od dvije rimske opeke vodoravno su postavljene ispod kostiju.	Otkrivena samo oštećena lubanja i nekoliko kostiju grudnog koša. Dužina 43 cm.			
13.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 15 zapadni iskop	∇1,40 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, desna ruka svijena u laktu i položena na zdjelicu, lijeva pružena uz tijelo. Dužina 174 cm.			
14.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 30a zapadni iskop	∇1,60 m; smjer Z-I		Parcijalno očuvan kostur, desna ruka pružena uz tijelo, lijeva svijena u laktu i položena na zdjelicu. Dužina 157 cm.			
15.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 31a zapadni iskop	∇1,60 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, ruke svijene u laktima i položene na zdjelicu. Dužina 105 cm.			
16.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 32 zapadni iskop	∇1,60 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, ruke svijene u laktima i položene na zdjelicu. Dužina 152 cm.	Devet brončanih privjesaka, oko vrata kostura. Inv. br. A-3242.	Vinkovci 1999:154, Kat. br. 334.	
17.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 33 zapadni iskop	∇1,60 m; smjer Z-I	Desni kostur djelomični položen na ostatke rimskog zida.	Dvojni grob: položeni jedan pored drugog. Cjeloviti kosturi. Desnom kosturu ruke su položene uz tijelo; kod lijevog kostura desna ruka svijena u laktu i položena na zdjelicu, lijeva ispružena uz tijelo. Dužina oba po 122 cm.			
18.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 34 zapadni iskop	∇1,70 m; smjer Z-I		Cjelovit kostur, desna ruka svijena u laktu i položena pokraj zdjelice, lijeva ruka svijena u laktu i položena na zdjelicu. Dužina 163 cm.			

19.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 35 sjeverni iskop	∇1,50 m; smjer Z-I;	Grobna raka pravokutna, zaobljenih uglova, pokraj rimskog stupa. Dužina rake 200 cm, širina rake 62 cm.	Cjelovit kostur, ruke prekrivene na trbuhu. Dužina 173 cm		Novac, rimski.	Dizdar 1999:66
20.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 36 sjeverni iskop	∇1,50 m; smjer Z-I	Grobna raka pravokutna, zaobljenih uglova, s desne strane glave nalazi se rimska opeka. Ukopana pokraj rimskog zida; dužina rake 175 cm, širina rake 54 cm.	Cjelovit kostur, ruke prekrivene na trbuhu. Dužina 151 cm.			
21.	Ulica J. Dalmatinca (Upravna zgrada PIK-a)	GROB 37 iskop garaža	∇1,50 m; smjer Z-I	Položen pokraj rimskog zida.	Cjelovit kostur, desna ruka položena uz tijelo, lijeva ruka svijena u laktu i položena na zdjelicu. Dužina 172 cm.			
22.	Jugobanka (Duga ulica 5)	GROB 1 blok I-III/4-5	∇2,55 m; smjer Z-I	Položen uz rimski zid.	Cjelovit kostur. Dužina 100 cm.	Spol: dijete. Starost: 8,5-9,5 g.		Iskra-Janošić 2001:152
23.	Jugobanka (Duga ulica 5)	GROB 2 blok I/3	∇3,00 m; smjer Z-I		Cjelovit kostur, ruke pružene uz tijelo. Dužina 160 cm.	Spol: muški. Starost: 30-35 g.	Zubi, životinjski, na predjelu grudnog koša.	Iskra-Janošić 2001:152
24.	Jugobanka (Duga ulica 5)	GROB 9 blok I-II/2	∇3,78 m; smjer Z-I		Cjelovit kostur, desna ruka položena na lijevu zdjelicu, lijeva ruka položena uz tijelo. Dužina 147 cm.	Spol: ženski. Starost: 24-45 g.	Kost životinjska, uz desnu podlakticu.	Iskra-Janošić 2001:152
25.	Duga ulica 19-21	GROB 1 traka B	∇0,75- 1,00 m; smjer SZ-JI	Obložnice od fragmenata rimskih opeka s lijeve strane lubanje i ispod lijeve natkoljenice.	Cjelovit kostur, ruke pružene uz tijelo. Dužina 144 cm.	Spol: ženski. Starost: 45-50 g.		Iskra-Janošić 1993:70; Iskra-Janošić 2001:152
26.	Duga ulica 19-21	GROB 2 traka C	∇1,25-1,50 m; smjer JZ-SI	Obložnice od ulomaka rimskih opeka uz noge.	Cjelovit kostur, desna ruka pružena uz tijelo, lijeva svijena u laktu i položena na zdjelicu. Dužina 157 cm.	Spol: žena i dijete. Starost: 30-35 i 0-0,5 g.		Iskra-Janošić 1993:70; Iskra-Janošić 2001:152
27.	Duga ulica 19-21	GROB 3	∇1,25-1,50 m; smjer JZ-SI		Cjelovit kostur, lubanja oštećena, ruke pružene uz tijelo. Dužina 100 cm.	Spol: dijete. Starost: 4-4,5 g.		Iskra-Janošić 1993:70; Iskra-Janošić 2001:152

28.	Duga ulica 19–21	GROB 4 traka C	∇1,25–1,50 m; smjer Z–I		Cjelovit kostur, ruke pružene uz tijelo. Dužina 132 cm.	Spol: dijete. Starost: 9,5–10,5 g.	Karika, na desnoj strani grudnog koša. Inv. br. A–3232	Iskra–Janošić 1993:70; Iskra–Janošić 2001:152
29.	Duga ulica 19–21	GROB 5 traka C	∇1,50–1,75 m; smjer Z–I		Cjelovit kostur; lubanja oštećena, ruke pružene uz tijelo. Dužina 170 cm.	Spol: ženski. Starost: 50–55 g.		Iskra–Janošić 1993:70; Iskra–Janošić 2001:152
30.	Duga ulica 19–21	GROB 6 traka C	∇1,75 m; smjer Z–I		Kostur parcijalan, desna ruka pružena uz tijelo, lijeva svijena u laktu i položena na zdjelicu. Dužina 155 cm.	Spol: ženski. Starost: 40–45 g.	1. ogrlica od 16 jantarnih i 7 staklenih zrna, ispod vrata. Inv. br. A–3233. 2. predica, na sredini grudnog koša. Inv. br. A–3234. 3. karika, uz lijevu natkoljenu. Inv. br. A–3235. 4. pršljen, uz lijevu natkoljenu. Inv. br. A–3236.	Iskra–Janošić 1993:70; Dizdar 1999:66; Vinkovci 1999:152, 153, Kat. br. 323–326 Iskra–Janošić 2001:152
31.	Duga ulica 27	GROB 1	∇1,50 m; Smjer Z–I		Kostur parcijalan, ruke pružene uz tijelo. Dužina 94 cm.			Iskra–Janošić 1993:74; Iskra–Janošić 2001:152
32.	Duga ulica 27	GROB 2	∇1,50 m; smjer Z–I	Obložnice od rimskih opeka s desne strane lubanje i uz desnu potkoljenu, a jedna je postavljena u vidu donožnice.	Cjelovit kostur, ruke pružene uz tijelo. Dužina 152 cm.		1. narukvica, oko lijeve podlaktice. Inv. br. A–3237 2. perla, s lijeve, vanjske, strane zdjelice. Inv. br. A–3238.	Iskra–Janošić 1993:74; Vinkovci 1999:153, Kat. br. 328–329 Iskra–Janošić 2001:152
33.	Ulica M. A. Reljkovića (Pošta II)	GROB 1	∇2,25 m; smjer Z–I		Kostur parcijalan, ruke pružene uz tijelo. Dužina 170 cm.	Spol: muški. Starost: mlađi od 20 g.	Češalj, u predjelu vrata, pokraj lubanje. Inv. br. A–3240.	Vinkovci 1999:154, Kat. br. 331.
34.	Ulica V. Nazora 4 (Croatia osiguranje)	GROB 1 traka C/D	∇0,85 m; smjer Z–I		Kostur parcijalan, desna ruka svijena u laktu i položena na zdjelicu, lijeva ruka položena uz tijelo. Dužina 160 cm.	Spol: ženski. Starost: 20–25 g.	Nož, na grudnom košu. Inv. br. A–3241.	Vinkovci 1999:153, Kat. br. 330.

35.	Duga ulica 23	GROB 1 uz istočni profil	∇1,80 m; smjer Z-I		Kostur cjelovit, istražen do visine grudnog koša. Dužina 50 cm.	Spol: muški. Starost: 25–55 g.	Češalj, na predjelu vrata, ispod čeljusti. Inv. br. A-2940	Vinkovci 1999:153, Kat. br. 327; Iskra- Janošić 2001:152
36.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 1	∇1,50–1,75 m; smjer Z-I		Kostur parci- jalan. Dužina 100 cm.	Spol: muški. Starost: mlađi od 20 g.	1. nož, na predjelu trbuha. Inv. br. A-3239. 2. predica, na predjelu trbuha. Inv. br. A-3239a.	Vinkovci 1999:151, Kat. br. 319–320.
37.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 2 u zapadnom profilu	∇1,50–1,75 m; smjer Z-I	Položen uz rimski zid.	Dislocirane kosti. Dužina 42 cm.	Spol: nepoznat. Starost: mlađi od 20 g.		
38.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 3	∇1,50–1,75 m; smjer Z-I	Položen uz rimski zid.	Kostur parci- jalan. Dužina 43 cm.	Spol: nepoznat. Starost: mlađi od 20 g.	Češalj, uz desno koljeno. Inv. br. A-2941.	Vinkovci 1999:152, Kat. br. 321.
39.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 4	∇1,50 m; smjer Z-I		Kostur parci- jalan, ruke svi- jene u laktima i položene na zdjelicu. Dužina 150 cm.	Spol: ženski. Sta- rost: 30–35 g.	Brončani pred- met, na području lubanje.	
40.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 5	∇1,30–1,50 m; smjer Z-I	Položen uz južni zid kolek- tora, a ispod groba 4.	Kostur parci- jalan. Dužina 90 cm.	Spol: muški. Sta- rost: 30–35 g.		
41.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 6	∇1,70 m; smjer Z-I	Položen uz sjeverni zid kolektora.	Kostur parci- jalan. Dužina 115 cm.	Spol: ženski. Sta- rost: 25–30 g.		
42.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 7		Obložnica od rimskih opeka vodoravno položениh.	Od kostura sačuvana samo lubanja.	Spol: ženski. Starost: starija od 30 g.	Češalj, pokraj lubanje. Inv. br. A-2939.	Vinkovci 1999:152, Kat. br. 322.
43.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 8 uz istočni profil	∇1,30–1,50 m; smjer Z-I		Kostur parci- jalan, desna ruka pružena uz tijelo, lijeva savijena u lak- tu i položena na zdjelicu. Dužina 60 cm.	Spol: muški. Sta- rost: 16–18 g.		
44.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 9	∇1,90 m	Položen na ostatke rimskog zida.	Otkrivena samo lubanja.			
45.	Prolaz A. Ull- man (Foto)	GROB 10	∇1,90 m; smjer Z-I	Položen uz sjeverni zid kolektora.	Kostur parci- jalan, ruke svi- jene u laktima i položene na zdjelicu. Dužina 89 cm.	Spol: dijete. Sta- rost: 12–15 g.		
46.	Duga ulica 33	U zapadnome profilu	∇1,50 m		Otkrivena samo lubanja.			Iskra- Janošić 2001:152
47.	Ulica Hrvatskih žrtava 11	GROB 1 Stopa 19	∇1,07–1,13 m; smjer Z-I		Kostur parci- jalan. Desna ruka položena je uz tijelo. Dužina 70 cm.	Spol: muški. Starost: 40–45 g.		Rapan Papeša – Vulić 2008:72

48.	Ulica Hrvatskih žrtava 11	GROB 2 Stopa 21	√0,88 m; smjer Z-I	Grobna raka je pravokutna, zaobljenih uglova, a uz noge pokojnika okomito su postavljeni opeka i veći kamen.	Kostur parcijalan. Dužina 163 cm.	Spol: muški. Starost: 30–40 g.	Vrh željeznog noža, pored lijeve butne kosti.	Rapan Papeša – Vulić 2008:72
49.	Ulica Hrvatskih žrtava 11	GROB 3	smjer Z-I		Kostur parcijalan.	Spol: dijete. Starost: 3,5–4,5 g.		Rapan Papeša – Vulić 2008:72
50.	Glagoljaška bb (CSS)	GROB 1 Blok A2			Kosti dislocirane.			Vulić et al. 2008:71
51.	Glagoljaška bb (CSS)	GROB 2 Blok A2			Kosti dislocirane.			Vulić et al. 2008:71

13 I 1978. Jugoslavija

grob ② meleni se u smeli I/3
x 3,00 m.

likovna je u postelici i položena u
u zemlju.

Dužina groba 1,60 m

Širina rekena 0,40

Širina kulture 0,30

Širina kofeja 0,20

Širina kod stopala 0,15

veličina ploče 0,18 x 0,21

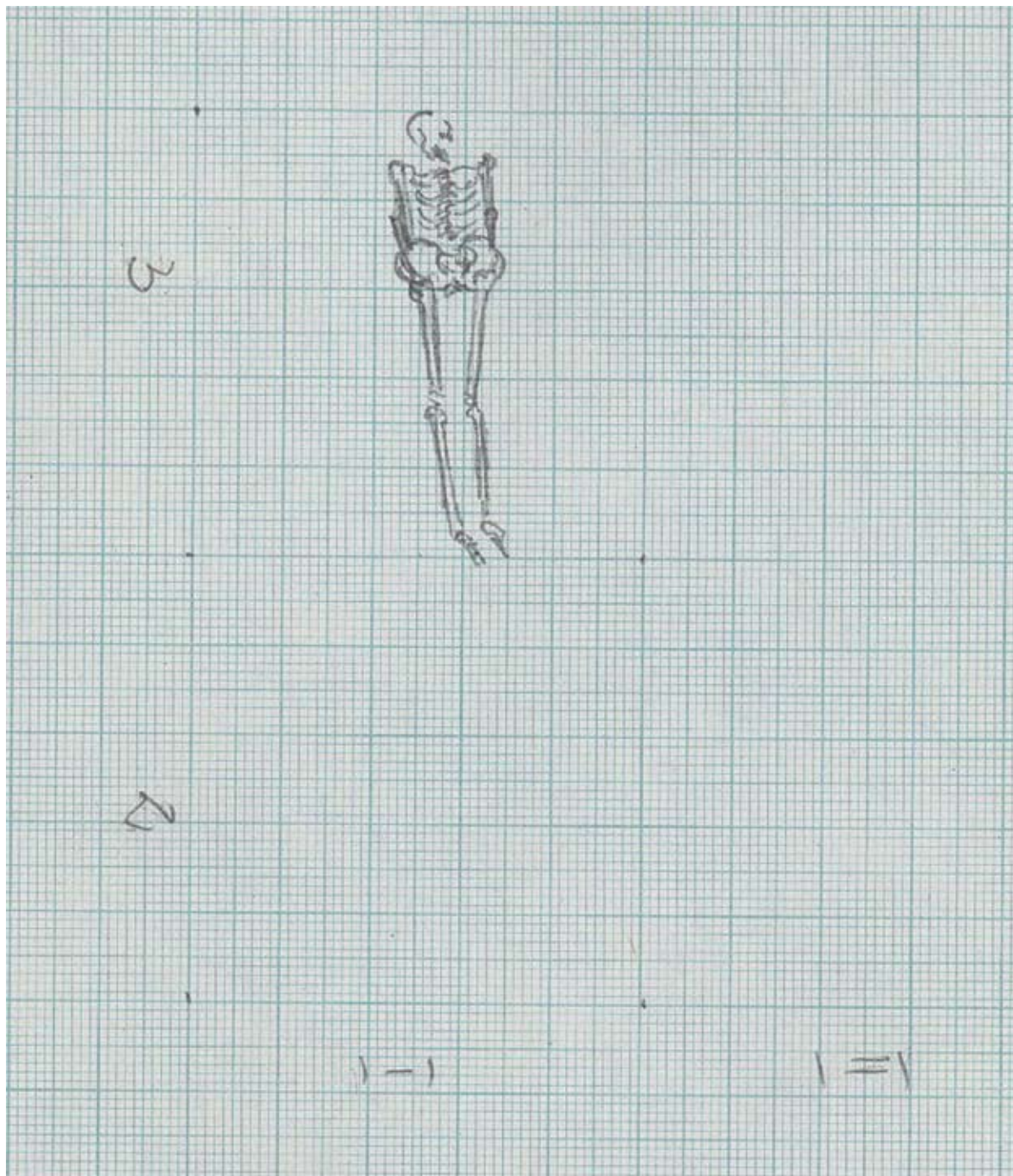
Dužina kicme 0,37

Dužina malogunice 0,40

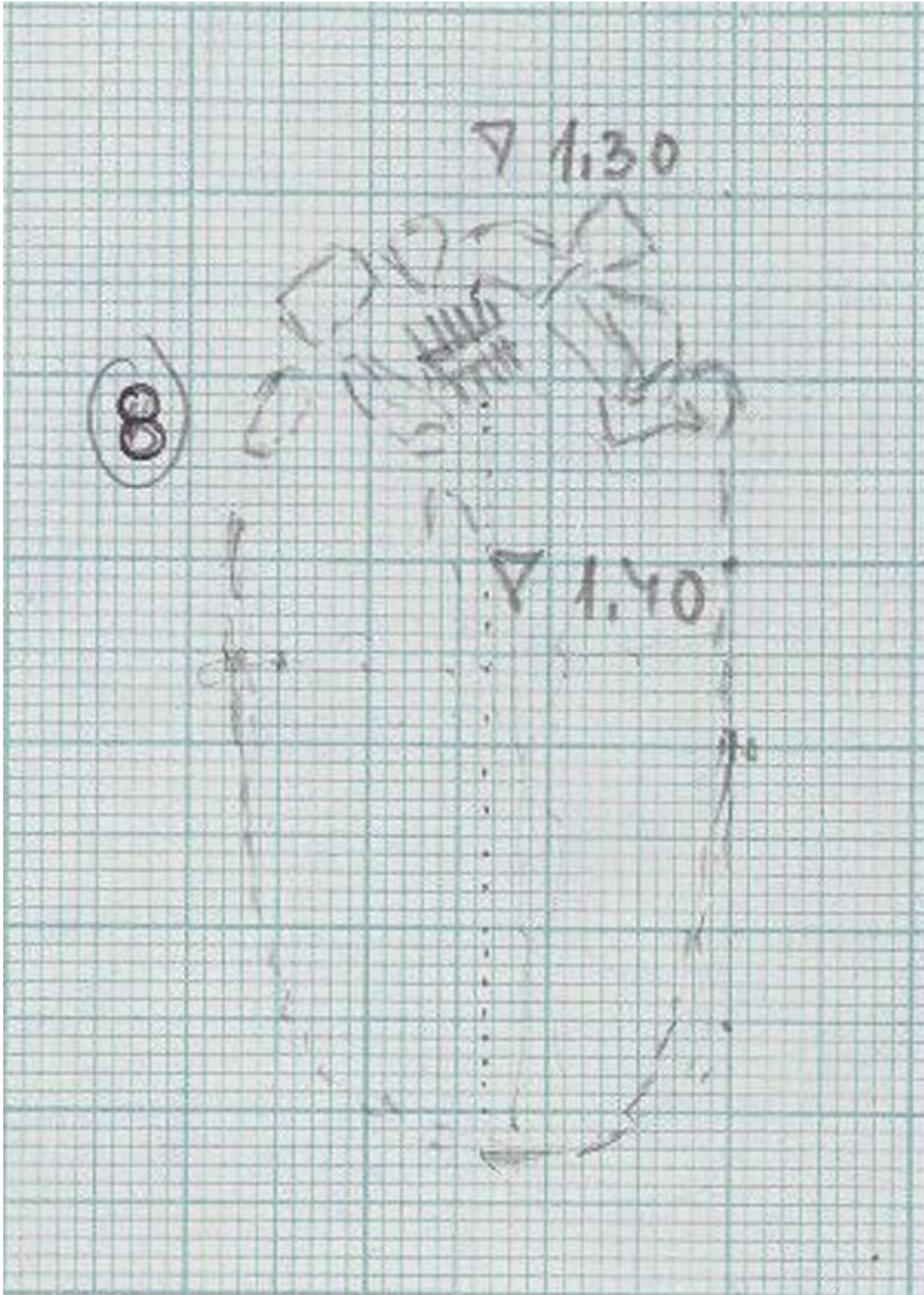
kipčica je groba je istak - zagnat, glava
glede na istak okrenuta na lijevo.

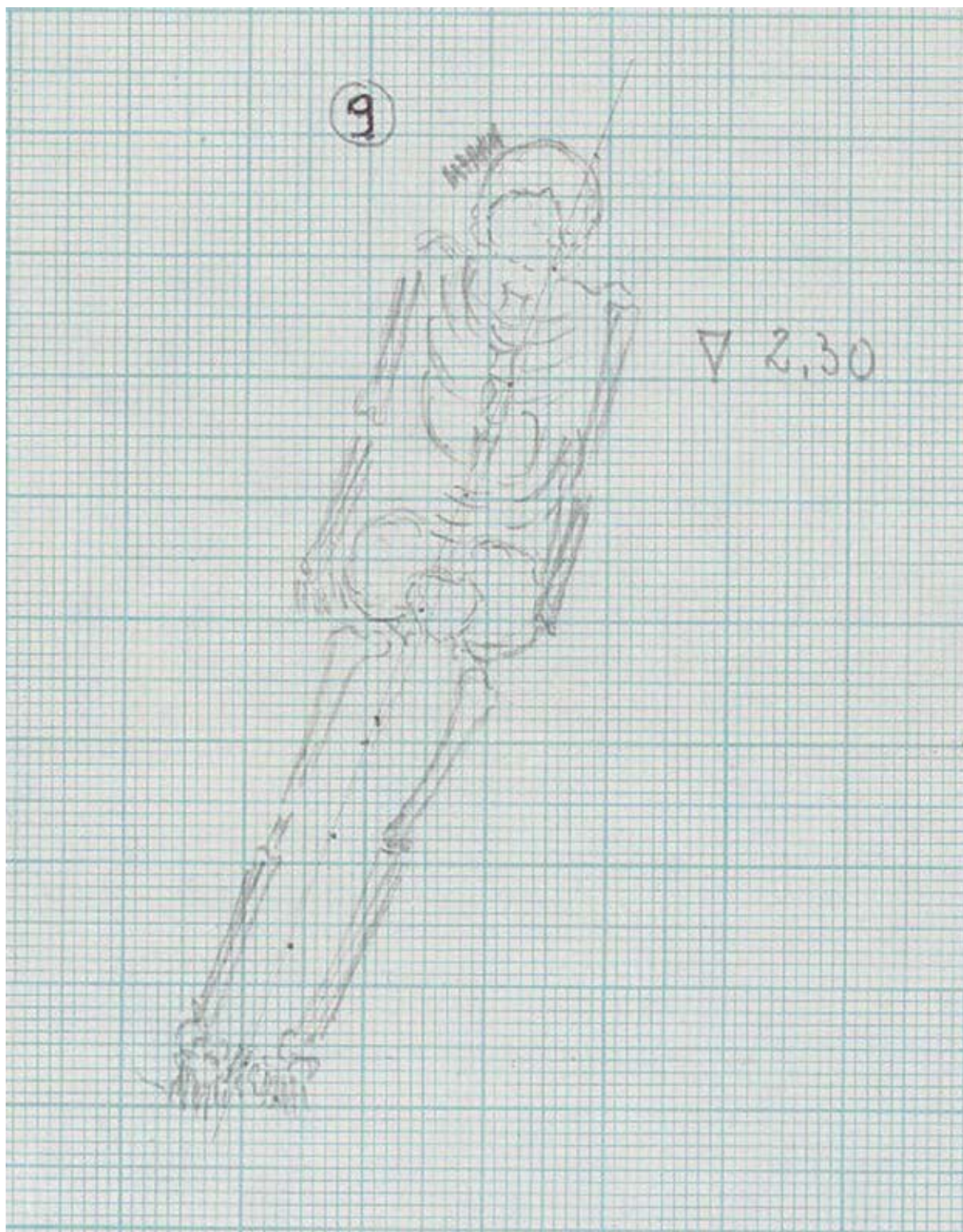
Kuca u postelici na kipu zagnat
kerlice. Glava je okrenuta, a čeljust
okrenuta. U prvoj dijelu kicme nastao
sintetički zub.

Zgnat nogu je nastao velikom kose-
ci efrajevog groba, koje su bile
dijeljene.

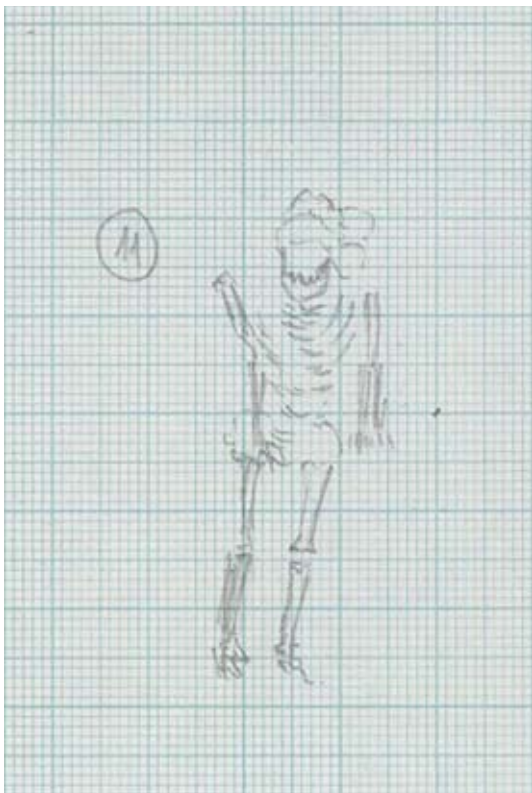
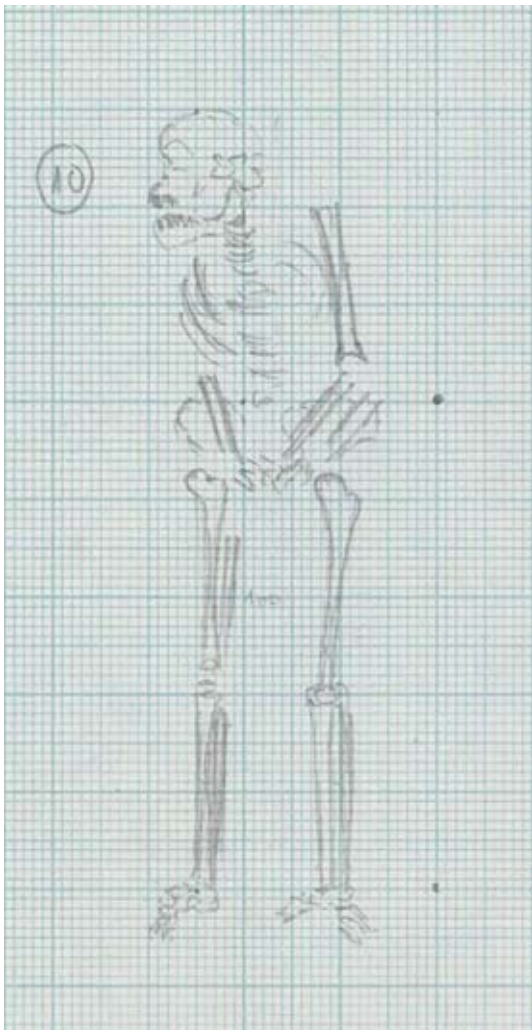

3. Duga ulica 5 (*Jugobanka*), grob 9 (1:50, arhiv GMVk)

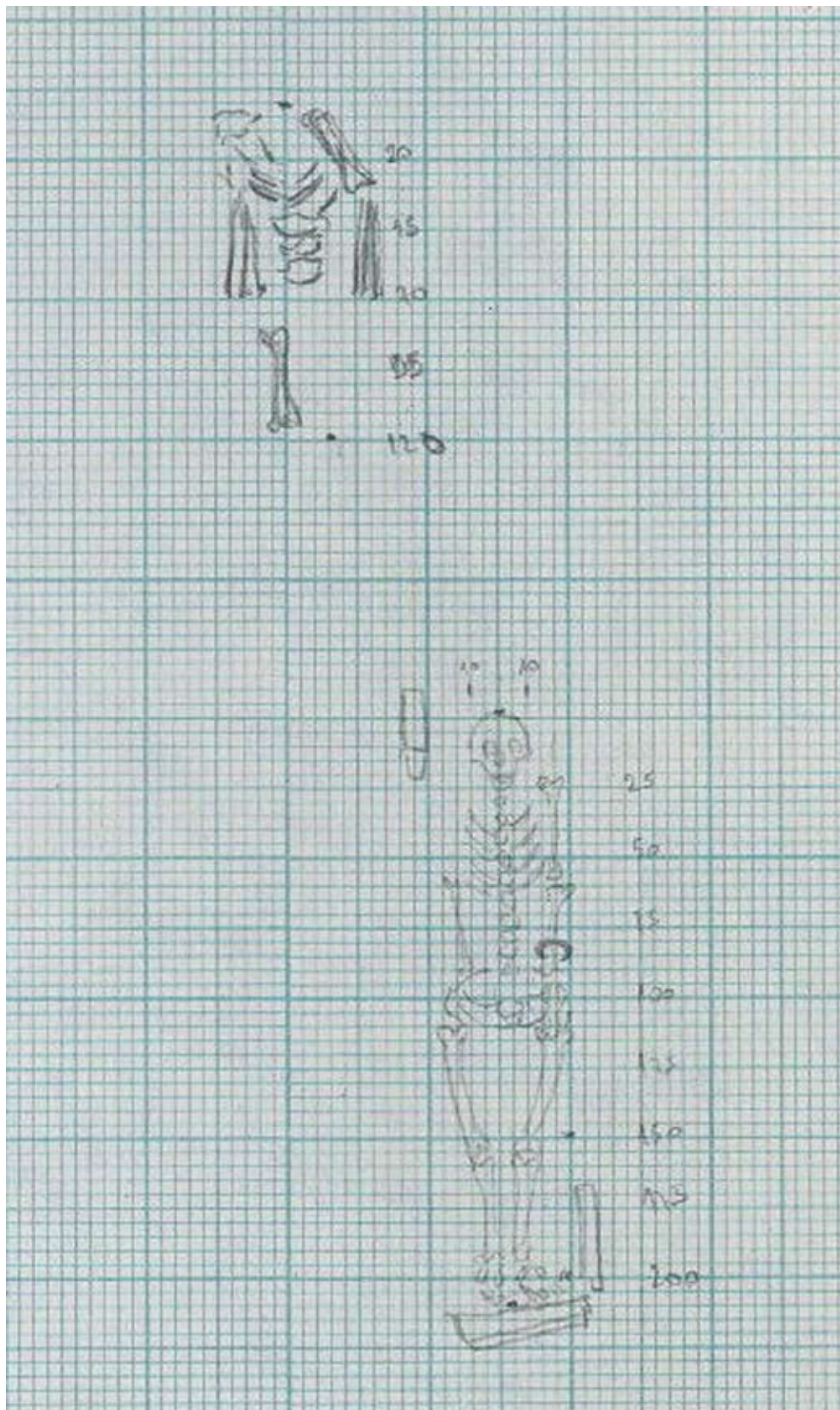

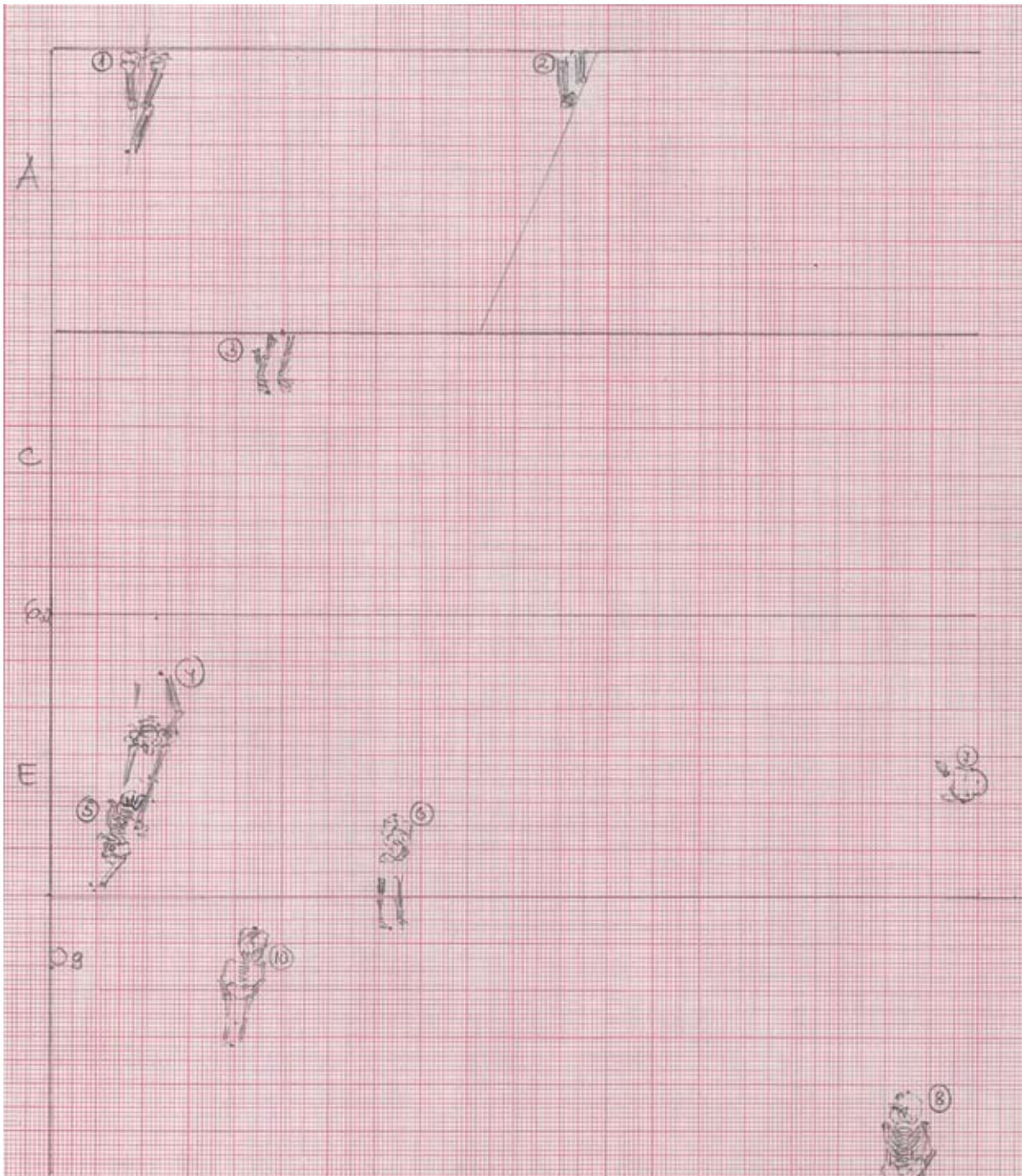

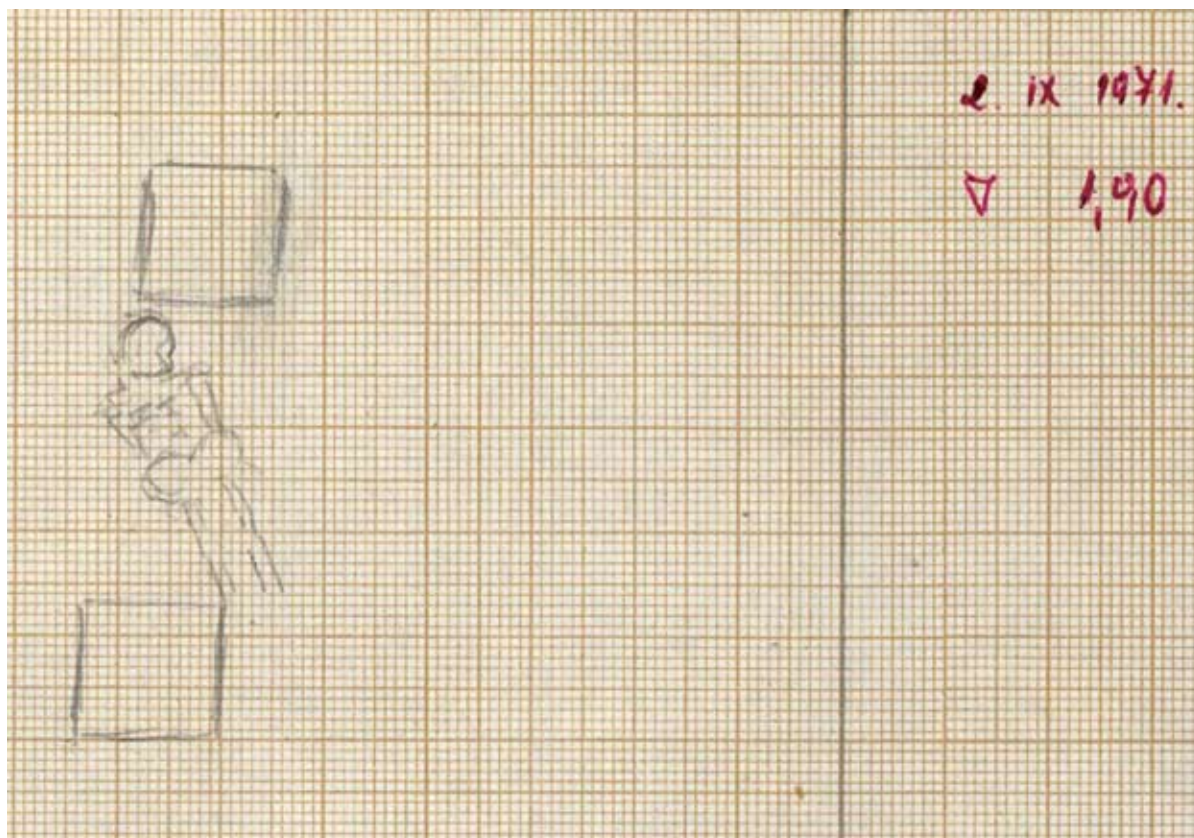
5. Ulica Jurja Dalmatinca (PIK), grob 9 (1:50, arhiv GMVk)

6. Ulica Jurja Dalmatinca (PIK), grobovi 10 i 11
(1:50, arhiv GMV)

Sl. 1 Grob 10 u Ulici Jurja Dalmatinca

Sl. 2 Grob 11 u Ulici Jurja Dalmatinca

Sl. 3 Grob 32 u Ulici Jurja Dalmatinca

Sl. 4 Grob 33 u Ulici Jurja Dalmatinca

Sl. 5 Grob 34 u Ulici Jurja Dalmatinca

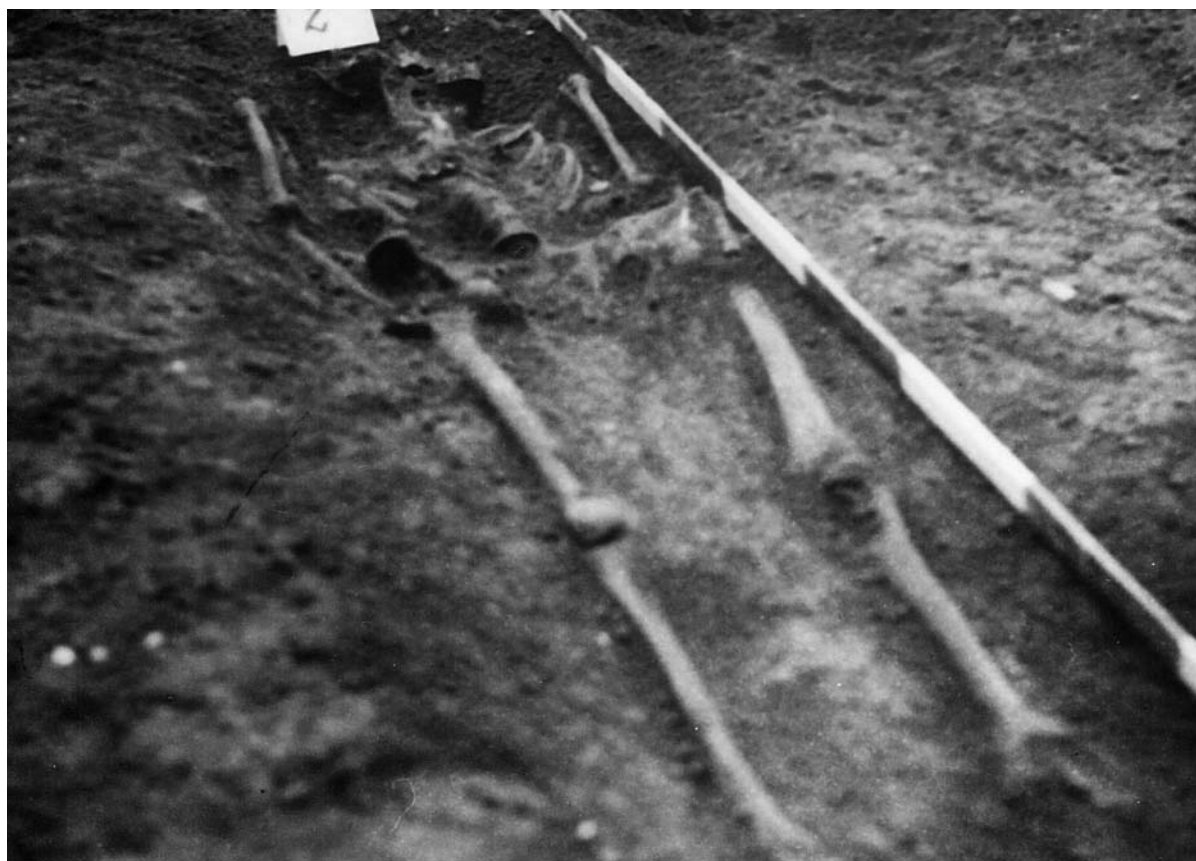
Sl. 6. Grob 35 u Ulici Jurja Dalmatinca

Sl. 7 Grob 36 u Ulici Jurja Dalmatinca

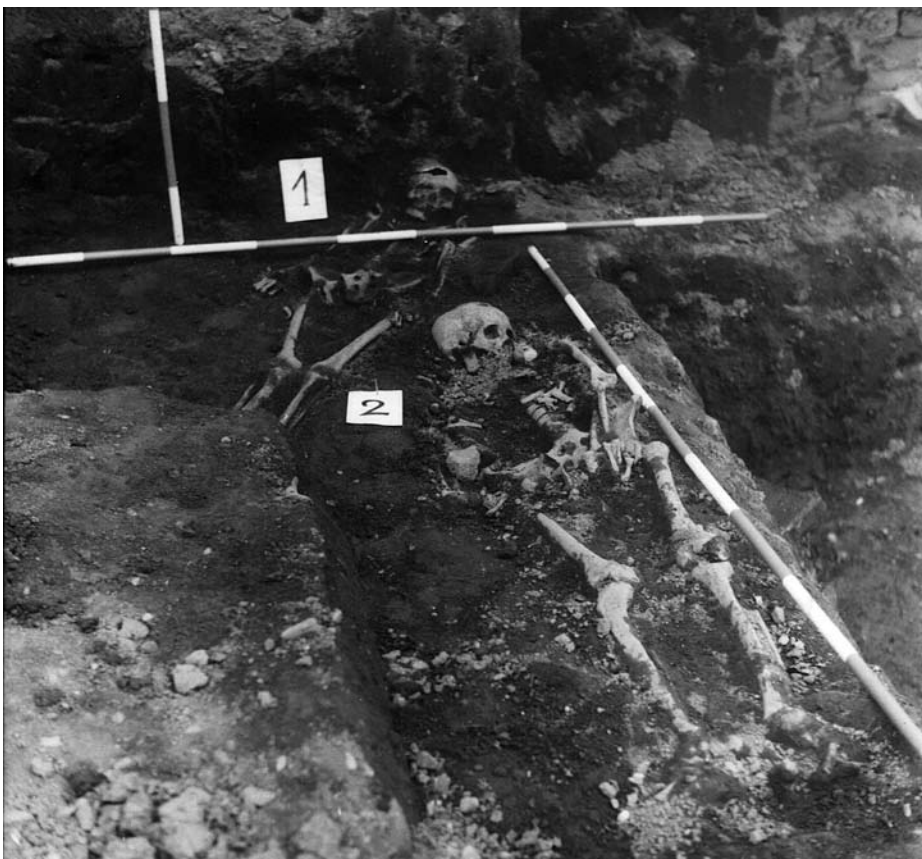
Sl. 8 Grob 37 u Ulici Jurja Dalmatinca

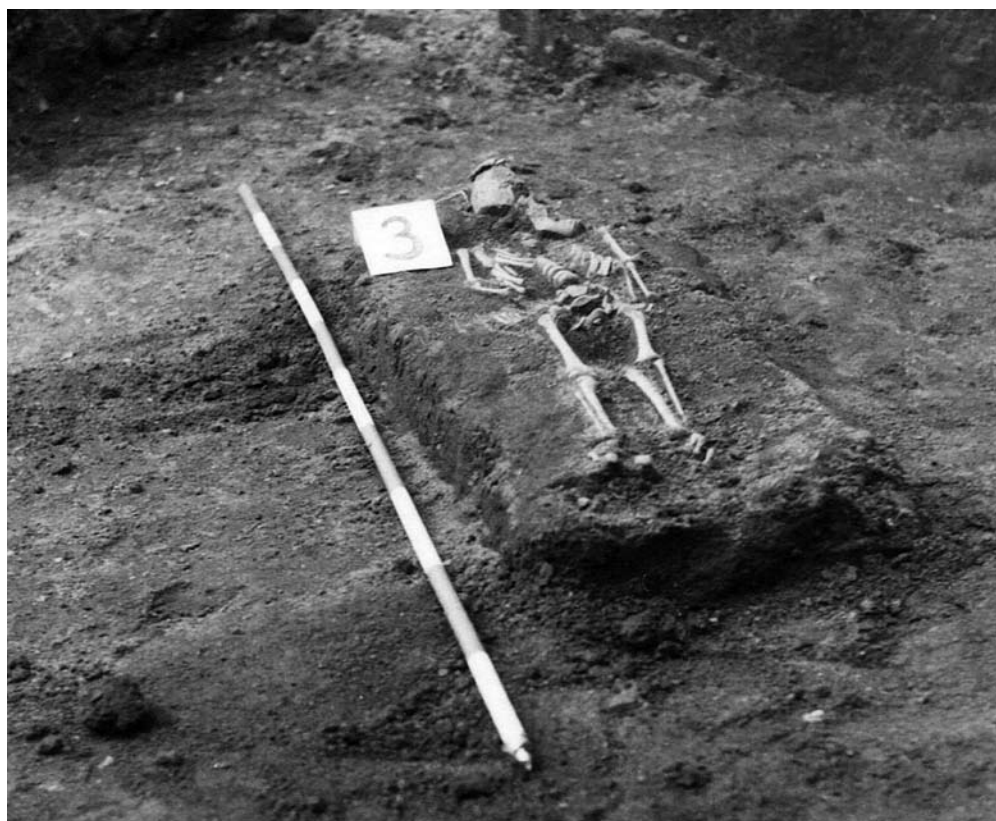
Sl. 9 Grob 2 u Dugoj ulici 5 (*Jugobanka*)

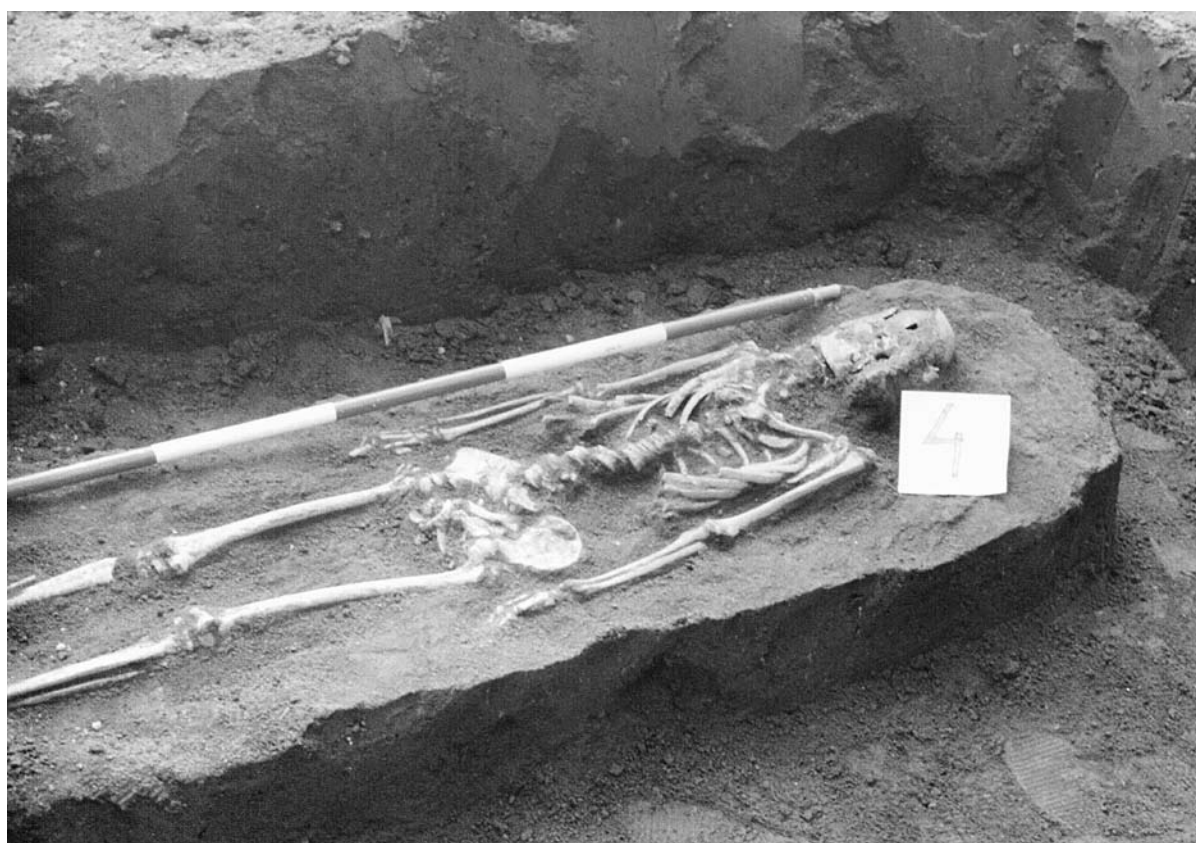
Sl. 10 Grob 9 u Dugoj ulici 5 (*Jugobanka*)

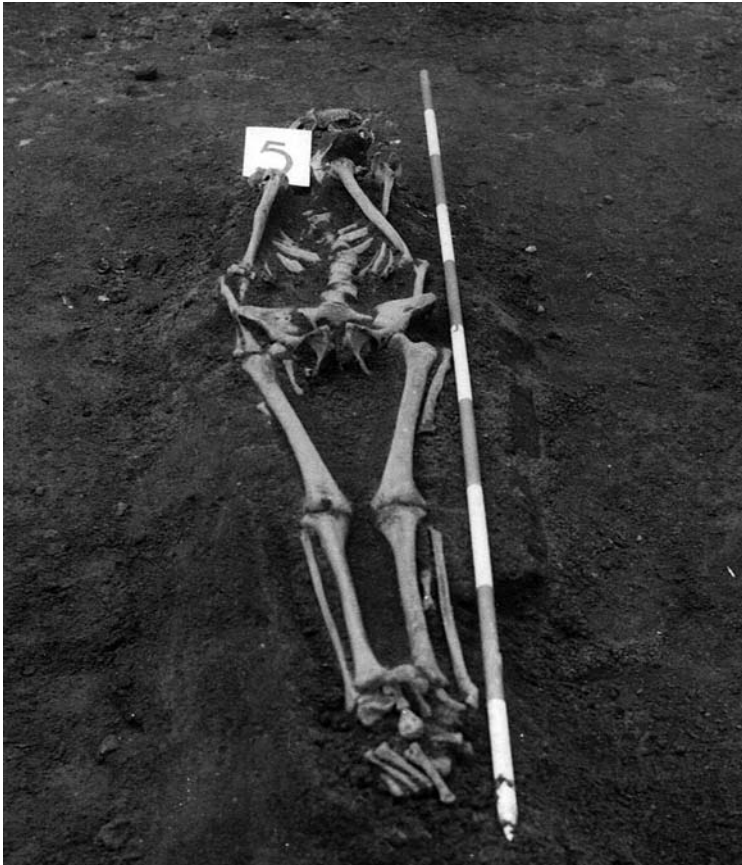
Sl. 11 Grobovi 1 i 2 u Dugoj ulici 19–21

Sl. 12 Grob 3 u Dugoj ulici 19–21

Sl. 13 Grob 4 u Dugoj ulici 19–21

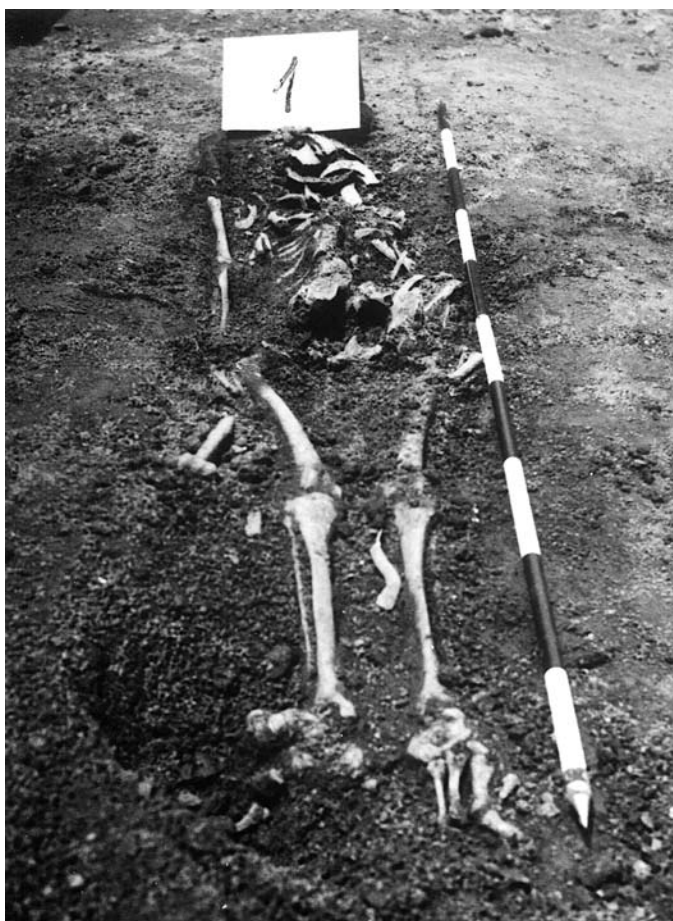
Sl. 14 Grob 5 u Dugoj ulici 19–21

Sl. 15 Grob 6 u Dugoj ulici 19–21

Sl. 16 Grob 2 u Dugoj ulici 27

Sl. 17 Grob 1 u Ulici Matije Antuna Reljkovića

Sl. 18 Grob 1 u Ulici Vladimira Nazora

Sl. 19 Grob 1 u Dugoj ulici 23

Sl. 20 Grob 1 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 21 Grob 2 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 22 Grob 3 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 23 Grob 4 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 24 Grob 5 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 25 Grob 6 u Prolazu Alojzije Ullman

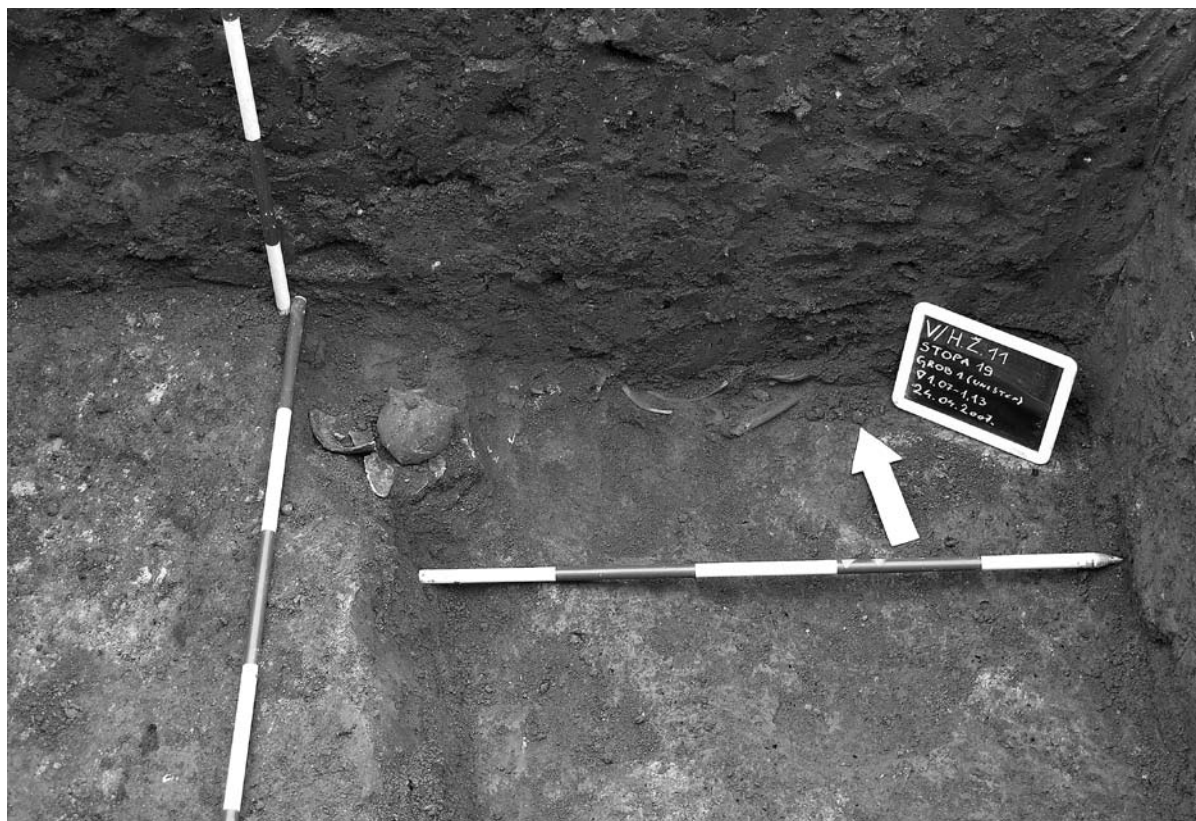
Sl. 26 Grob 7 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 27 Grob 8 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 28 Grob 10 u Prolazu Alojzije Ullman

Sl. 29 Grob 1 u Ulici Hrvatskih žrtava 11

Sl. 30 Grob 2 u Ulici Hrvatskih žrtava 11

Sl. 31 Grob 2 u Glagoljaškoj ulici b.b.

Karta 1. Raspored pozicija unutar antičkih Cibala na kojima su istraživani grobovi (autor: A. Rapan Papeša 2010.)

Karta 2. Nalazišta spomenuta u tekstu

(1. Vinkovci, 2. Kormadin – Jakovo, 3. Kamenovo, 4. Stari Kostolac, 5. Dubravice, 6. Bočar, 7. Szöreg–Téglagyár, 8. Magyarcsanád–Bökény, 9. Szolnok–Zagyva–Part–Alcsi, Szolnok – Szanda 10. Hódmezővásárhely–Kishomok, Hódmezővásárhely–Gorzsá 11. Szentes–Kökényzug, Szentes–Berekhát, Szentes–Nagyhegy, 12. Csanád–Bökény, 13. Kiszombor)

Karta je načinjena na isječku karte [Http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/31/Blank_map_europe.svg/2000px-Blank_map_europe.svg.png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/31/Blank_map_europe.svg/2000px-Blank_map_europe.svg.png) (last accessed: 13. 03. 2011.) (autor: A. Rapan Papeša 2011.)

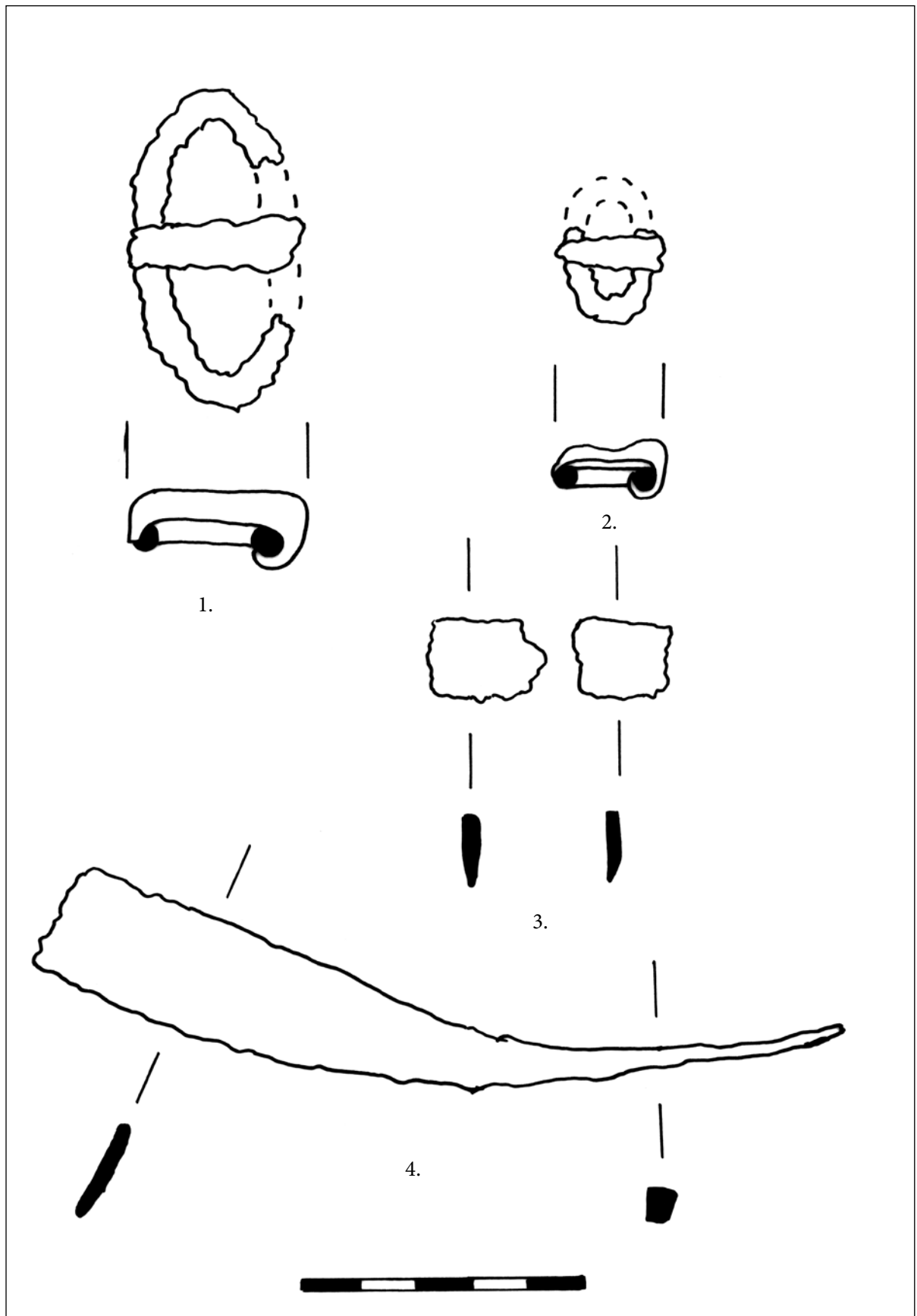

Tabla 1 (1. Duga ulica 19–21, grob 6; 2. Prolaz A. Ullman, grob 1; 3. Prolaz A. Ullman, grob 1; 4. Ulica V. Nazora, grob 1 – sve željezo)

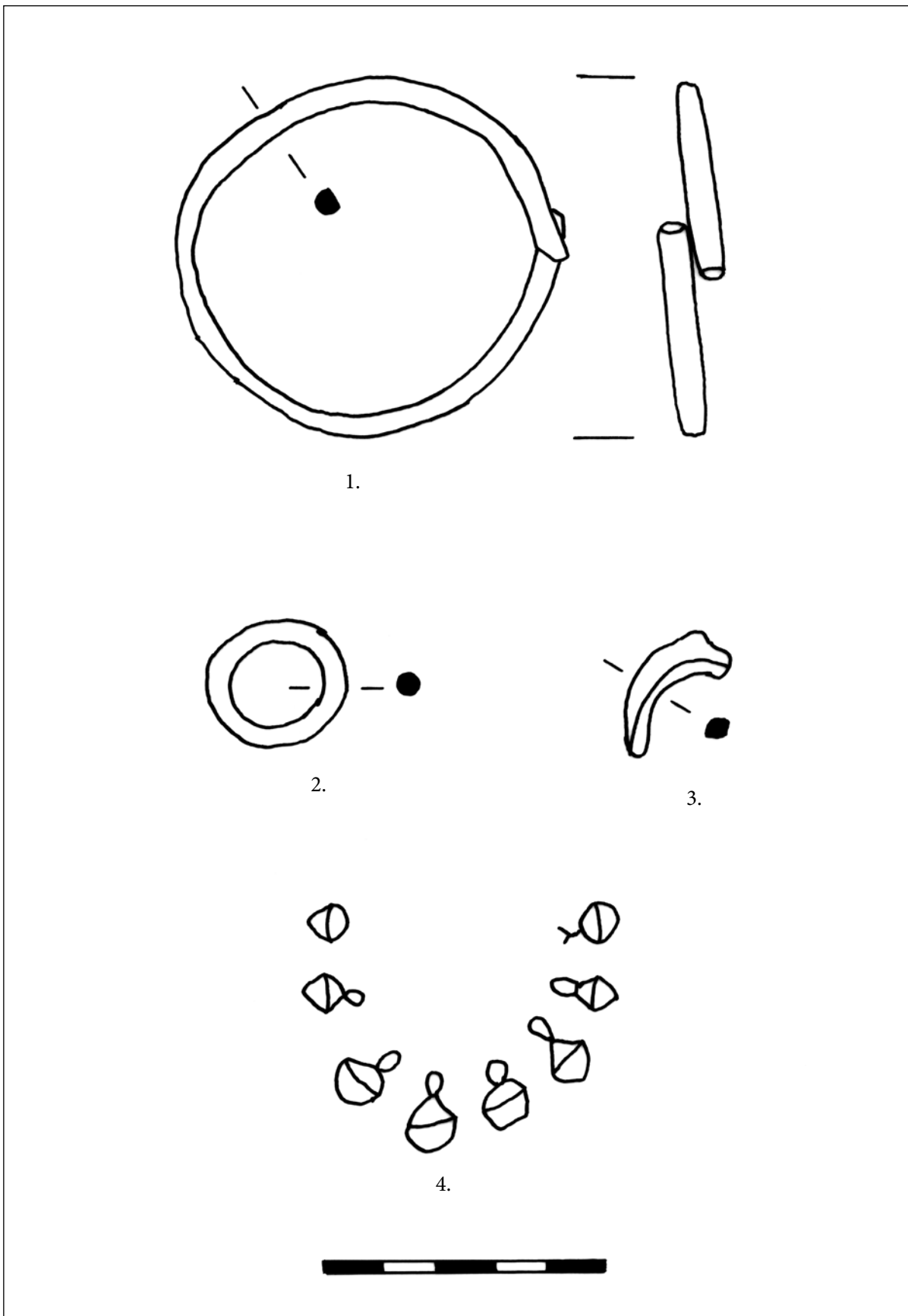

Tabla 2 (1. Duga ulica 27, grob 2; 2. Duga ulica 19–21, grob 6; 3. Duga ulica 19–21, grob 4; 4. Ulica J. Dalmatinca, grob 32 – sve bronca)

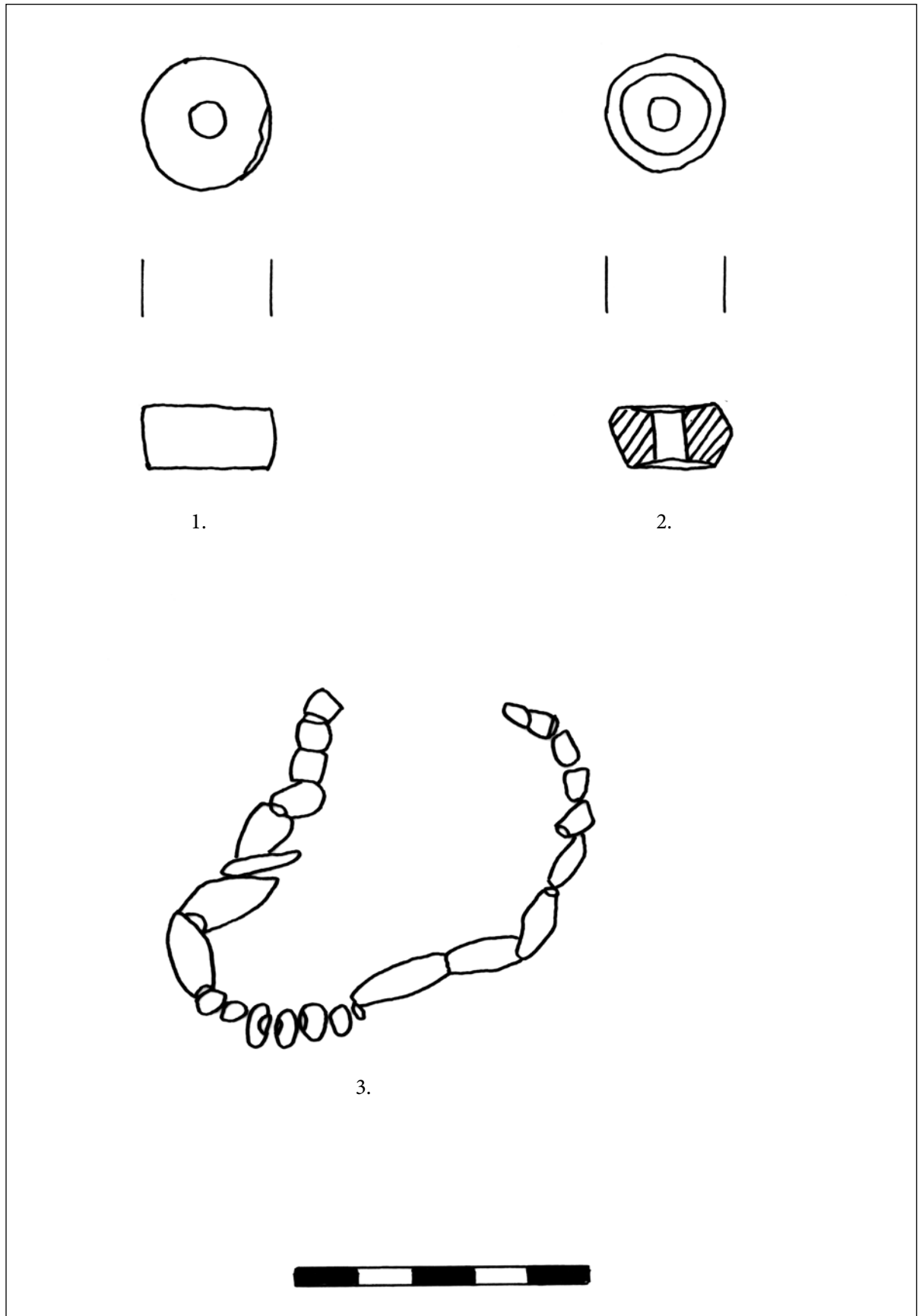

Tabla 3 (1. Duga ulica 27, grob 2; 2. Duga ulica 19–21, grob 6; 3. Duga ulica 19–21, grob 6 – 1. = kreda, 2. = keramika, 3. = jantar, staklena pasta)

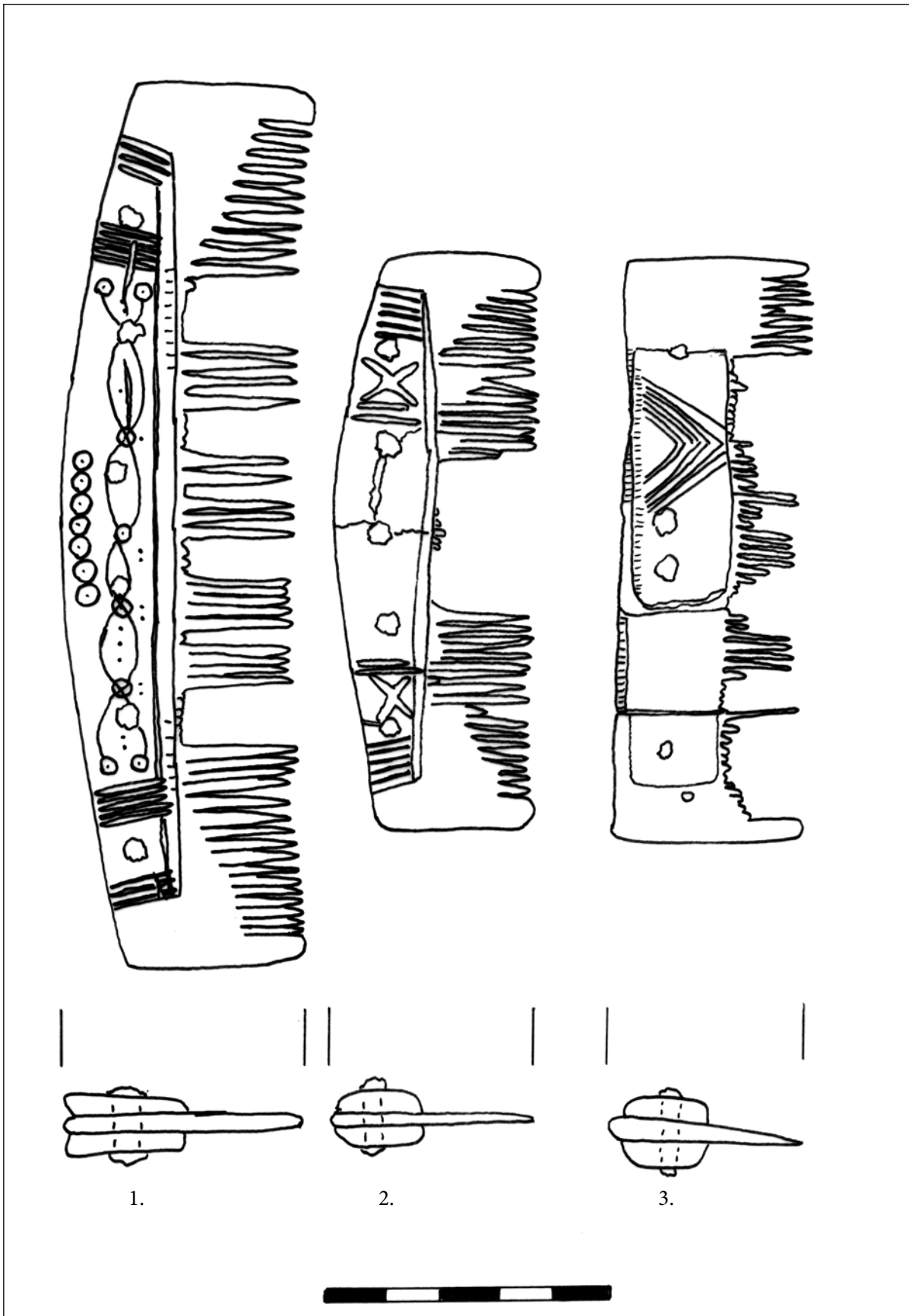

Tabla 4 (1. Ulica J. Dalmatinca, grob 9; 2. Prolaz A. Ullman, grob 7; 3. Ulica M. A. Reljkovića 1, grob 1 – kost, željezne zakovice)

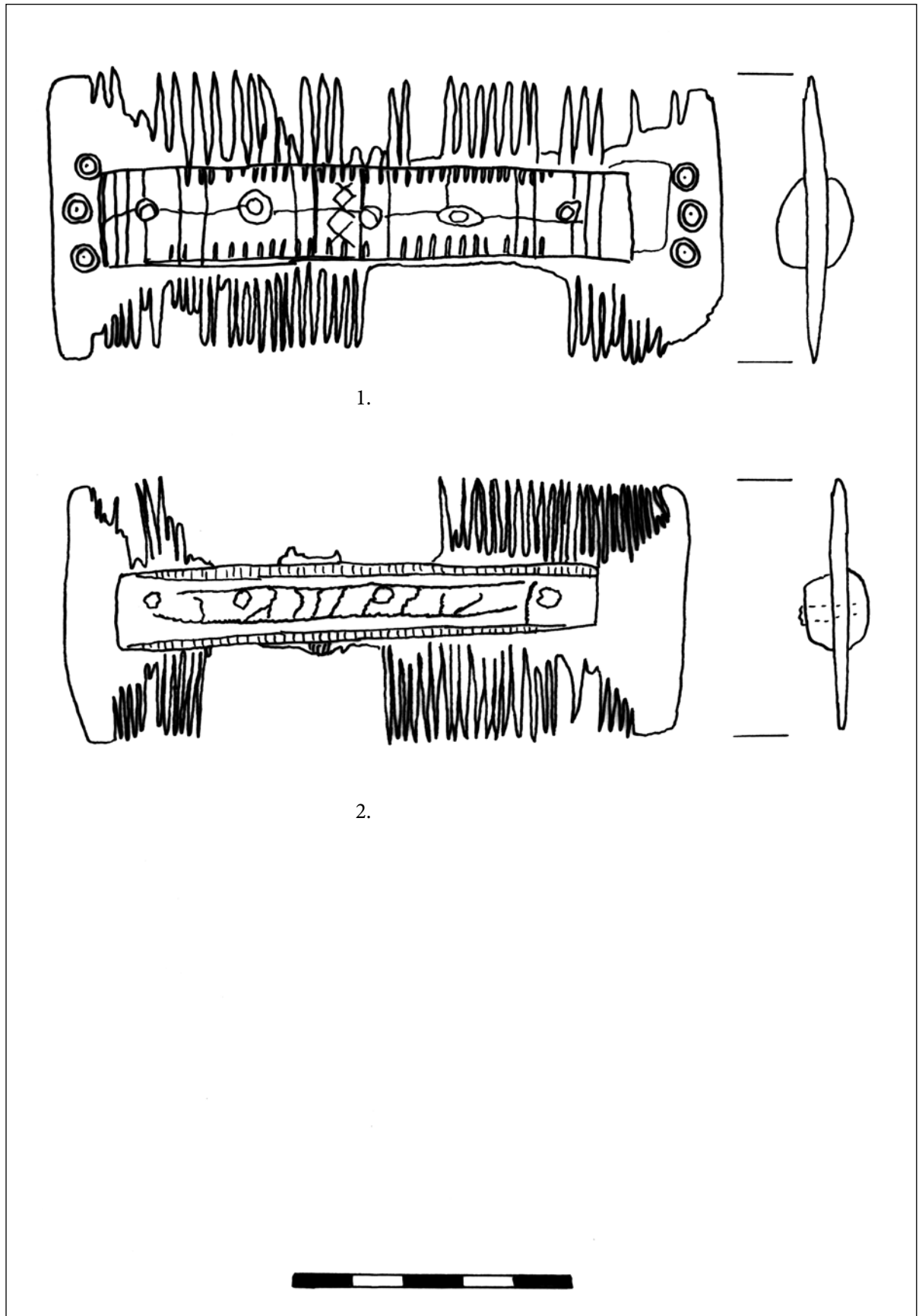

Tabla 5 (1. Prolaz A. Ullman, grob 3; 2. Ulica J. Dalmatinca, grob 8 – kost, željezne zakovice)

SKRAĆENICE

AP	Arheološki pregled, Beograd
CMJ	Croatian Medical Journal, Zagreb
GOMHV	Godišnjak ogranaka Matice hrvatske, Vinkovci
GSAD	Glasnik Srpskog arheološkog društva, Beograd
GZM-A	Glasnik zemaljskog muzeja – Arheologija, Sarajevo
HAG	Hrvatski arheološki godišnjak, Zagreb
Izdanja HAD-a	Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb
PIARH	Prilozi Instituta za arheologiju, Zagreb
RVM	Rad vojvođanskih muzeja, Novi Sad
SHP	Starohrvatska prosvjeta, Split
Sslav	Scrinia Slavonica, Slavonski Brod
VAMZ	Vjesnik Arheološkog muzeja, Zagreb
VHAD	Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb

LITERATURA

Bojčić 1984

Z. Bojčić, *Pregled istraživanja i rasprostranjenosti ranosrednjovjekovnih arheoloških nalaza u Istočnoj Slavoniji i Baranji*, Izdanja HAD-a, sv. 9, Zagreb 1984, 211–222.

Bojčić 2009

Seoba naroda i srednji vijek – Vodič kroz stalni postav (ed: Z. Bojčić), Osijek 2009.

Bóna, Nagy 2002

I. Bóna, M. Nagy, *Gepidische Gräberfelder am Theissgebiet I.*, Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae, Vol. 1, Monumenta Gepidica, Budapest 2002.

Brukner 1982

O. Brukner, *Žirovac, Ruma – rimski put*, AP 23, Beograd 1982, 95–97.

Brunšmid 1902

J. Brunšmid, *Colonia Aurelia Cibalae. Vinkovci u staro doba.*, VHAD NS 6 /1902, 117–166.

Csallány 1961

D. Csallány, *Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken (454–568 u. Z.)*, Budapest 1961.

Cseh 2005

J. Cseh, *Szolnol–Zagyva–Part–Alcsi*, u: *Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II.* (ed. Bona et al.), Budapest 2005, 18–33.

Demo 1981

Ž. Demo, *Novac germanskih vladara druge pol. 5. st. do u drugu pol. 6. st. u Numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu*, AV XXXII, Ljubljana 1981, 454–481.

Dimitrijević 1960

D. Dimitrijević, *Gepidska nekropola “Kormadin” kod Jakova*, RVM 9, Novi Sad 1960, 5–50.

Dimitrijević 1979

S. Dimitrijević, *Arheološka topografija i izbor arheoloških nalaza s vinkovačkog tla*, u: *Corolla memoriae Iosepho Brunšmid dicata*, Izdanja HAD-a 4, Vinkovci 1979, 133–200.

Dizdar 1999

M. Dizdar, *Rani srednji vijek*, u: *Vinkovci u svijetu arheologije*, katalog izložbe, Vinkovci 1999, 65–72.

GHA 1987

Germanen, Hunnen und Awaren, Schätze der Völkerwanderungszeit (Katalog izložbe, ed. W. Pülhorn), Nürnberg 1987.

Gračanin 2007

H. Gračanin, *Gepidi, Heruli, Langobardi i Južna Panonija*, SSlav 7 (2007), Slavonski Brod 2007, 7–64.

Ilkić 2007

M. Ilkić, *Nalazi seobe naroda i ranog srednjeg vijeka iz Sotina*, PIARH 24, Zagreb 2007, 277–278.

Iskra–Janošić 1977

I. Iskra–Janošić, *Cibalae – Vinkovci, zaštitna iskopavanja*, AP 19, Beograd 1977, 68–72.

Iskra–Janošić 1993

I. Iskra–Janošić, *Povijesni pregled arheoloških istraživanja u Vinkovcima*, GOMHV 10/1992, Vinkovci 1993, 61–78.

Iskra–Janošić 1994a

I. Iskra–Janošić, *Arheološka iskopavanja u Vinkovcima 1993. godine*, GOMHV11/1993, Vinkovci 1994, 77–82.

Iskra–Janošić 1994b

I. Iskra–Janošić, *Arheološka iskopavanja na crti bojišnice* (katalog izložbe), Vinkovci 1994.

Iskra–Janošić 1996

I. Iskra–Janošić, *Rezultati arheoloških istraživanja u Vinkovcima 1995. godine*, GOMHV13/1995, Vinkovci 1996, 125–131.

Iskra–Janošić 2001

I. Iskra–Janošić, *Urbanizacija Cibala i razvoj keramičarskih središta*, Zagreb – Vinkovci 2001.

Istvánovits, Nepper 2005

E. Istvánovits, I. M. Nepper, *Hajdúszoboszló–Bajcsy-Zsilinszky u.60*, u: *Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II.* (ed. Bona et al.), Budapest 2005, 97–116.

Korda 1960

J. Korda, *Tragom prošlosti Vinkovaca*, Vinkovci 1960.

Migotti 1994

B. Migotti, *Arheološka građa iz ranokršćanskog razdoblja u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: *Od nepobjedivog sunca do sunca pravde* (ed. Ž. Demo), katalog izložbe, Zagreb 1994, 41–67.

Milošević 1998

P. Milošević, Petar, *Rezultati antičkih istraživanja u Sremu i Sirmijumu*, GSAD 14, Beograd 1998, 9–20.

Miletić 1970

N. Miletić, *Ranosrednjovjekovna nekropola u Rakovčanima*, GZM–A, n. s. sv. XXV, Sarajevo 1970, 119–177.

Miletić 1979

N. Miletić, *Ranosrednjovjekovna nekropola u Koritima kod Duvna*, GZM–A, n. s. sv. XXXIII, Sarajevo 1979, 141–204.

Mirnik, Šemrov 1998

I. Mirnik, A. Šemrov, *Byzantine coins in the Zagreb Archaeological Museum Numismatic Collection. Anastasius I. (A. D. 497–518) – Anastasius II (A. D. 713–715)*, VAMZ 3. s., 30–31, Zagreb 1998, 129–258.

Mrkobrad 1980

D. Mrkobrad, *Arheološki nalazi seobe naroda u Jugoslaviji*, FAI III, Monografije 6, Beograd 1980.

Nagy 2005a

M. Nagy, *Magyarcsanád–Bökény*, u: *Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II.* (ed. Bona et al.), Budapest 2005, 97–116.

Nagy 2005b

M. Nagy, *Szőreg–Téglagyár*, u: *Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II.* (ed. Bona et al.), Budapest 2005, 120–202.

Popović 1971

V. Popović, *A Survey of the Topography and Urban Organization of Sirmium in the Late Empire*, Sirmium I, Beograd 1971, 119–133.

Radulović 2006

L. Radulović, *Tipološka analiza narukvica sa Viminciama*, GSAD/JSAS 22, Beograd 2006, 355–374.

Rapan Papeša, Vulić 2008

A. Rapan Papeša, H. Vulić, *Vinkovci – Ulica Hrvatskih žrtava 11*, HAG 4/2007, Zagreb 2008, 71–73.

Rapan Papeša 2008

A. Rapan Papeša, *Rezultati sustavnih i zaštitnih arheoloških istraživanja Arheološkog odjela Gradskog muzeja Vinkovci u 2007. godini*, GOMHV 25, Vinkovci 2008, 179–192.

Seoba 1962

D. Dimitrijević, J. Kovačević, Z. Vinski, *Seoba naroda – arheološki nalazi Jugoslavenskog Podunavlja* (katalog izložbe), Zemun 1962.

Simoni 1977–1978

K. Simoni, *Dva priloga istraživanju germanskih nalaza seobe naroda u Jugoslaviji*, VAMZ 3. ser. sv. X–XI, Zagreb 1977–1978, 209–233.

SBS – katalog 2009

A. Rapan Papeša, *Kataloške jedinice 433, 437–446*, u: *Slavonija, Baranja i Srijem – vrela europske civilizacije*, katalog izložbe (ed.: B. Biškupić), Zagreb 2009.

Šlaus 2002

M. Šlaus, D. Kollmann, S. A. Novak, N. Novak, *Temporal Trends in Demographic Profiles and Stress Levels in Medieval (6th–13th Century) Population Samples from Continental Croatia*, CMJ 43 (2002), 598–605.

Toth 1994

A. B. Toth, *Kora Népvándorlás Kori Sirok Tápé–Széntégláégetön*, u: *A kökortól a középkorig – Von Steinzeit bis zum Mittelalter*, Szeged 1994, 285–305.

Toth 2006

A. B. Toth, *Die Gepidischen Siedlungen im Theissgebiet*, Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae. Bd. 4. Budapest 2006.

Vinkovci 1999

Vinkovci u svijetu arheologije (ed. S. Jozić), Katalog izložbe, Vinkovci 1999.

Vinski 1957

Z. Vinski, *Arheološki spomenici Velike seobe naroda u Srijemu*, Situla 2, Ljubljana 1957.

Vinski 1971

Z. Vinski, *Rani srednji vijek u Jugoslaviji od 400. do 800. godine*, VAMZ 3. ser. sv. V, Zagreb 1971, 47–73.

Vinski 1991

Z. Vinski, *Razmatranja o iskopavanjima u Kninu na nalazištu Greblje*, SHP III serija sv. 19, Split 1991, 5–73.

Vodanović et al. 2005

M. Vodanović, H. Brkić, M. Šlaus, Ž. Demo, *The frequency and distribution of caries in the mediaeval population of Bijelo Brdo in Croatia (10th–11th century)*, Archives of Oral Biology 50, 669–680.

Vulić et al. 2008

H. Vulić, M. Krznarić Škrivanko, A. Rapan Papeša, Vinkovci – Glagoljaška ulica bb, HAG 4/2007, 70–71.

Zotović 1994

Lj. Zotović, *Die Gepidische Nekropole bei Viminacium*, Starinar n.s. XLIII–XLIV (1992.–1993.), Beograd 1994, 183–190.

Burials within the boundaries of ancient Cibalae

Key words: *Cibalae, Gepids, graves, finds*

RESCUE EXCAVATIONS in Vinkovci, primarily in the area of Roman Cibalae, generated a series of finds that were in contradiction with all findings regarding the ancient cultural heritage. These are graves that are located within the inner part of the city area. From 1954 to 2007, a total of 51 graves in 13 locations were examined in this area, out of which 18 graves contained finds.

The detailed analysis of the finds confirmed that the burials within the raster of Roman Cibalae belong without doubt to the Gepid cultural circle, since parallels in well examined Gepid graveyards in the area of present-day Hungary and Serbia can be found for all finds.

Since there is no indisputable evidence for the age determination of even one single moveable find from the burials in the Cibalae area, the dating was done on the basis of similar or identical finds from the area that historically belonged to the Gepids. Analogies to our finds were discovered at site Kormadin near the village Jakovo (Syrmia, Serbia) that dates to the period from 535 to 567, further at site Kamenovo (northeastern Serbia) dated to the period from 550 to after 567, at site "Više grobalja" in Stari Kostolac (eastern Serbia) that dates to the time around the mid-6th century, at site Szöreg-Téglagyár (eastern Hungary) dating to the middle third of the 6th century until 567, at site Magyarcsanak-Bökény (eastern Hungary, at the border with Romania) dated to the last third of the 5th century to the middle third of the 6th century, at site Szolnok-Zagyva-Part-Alcsi (eastern Hungary) dated to the second half of the 6th century, at site Hódmezővásárhely-Kishomok (south-eastern Hungary) dated to the second half of the 5th century to the middle third of the 6th century, at site Szentés-Kökényzug (southeastern Hungary) dated from 480–568, at site Szentés-Berekhát (south-eastern Hungary) dated from 472 to 568, at site Szentés-Nagyhegy (south-eastern Hungary) dated from 472 to 568, at site Csanád-Bökény (south-eastern Hungary) dated from 480 to 600, at site Hódmezővásárhely-Gorzsa (south-eastern Hungary) dated from 472 to 568, at site Kiszombor (southeastern Hungary) dated from

472 to 620. The afore-mentioned age determinations confirm the assumption that the Gepids lived in the area of Cibalae in the second phase of the domination, which lasted from 535 to 567 according to the sources. Although most of the burials were not accompanied by grave goods, those graves containing grave goods presented a picture of a rural community with no particularly pronounced military component. This fact is actually quite surprising, if taking into consideration the prominent position of Cibalae within the scope of the Second Gepid Kingdom and the battles that took place in its vicinity (Volcaian marshes in 489 and Asfeld 549).

By analyzing the grave finds and burial customs, we can get the frames of a picture that illustrates a typical resident of Gepidic Cibalae. The fashion of wearing a belt is substantiated by finds of belt buckles. Additionally, the position of the individual finds indicate to the fact that clothes was worn on a string which was attached to the belt. This also indirectly proves the fashion of wearing a belt. Jewellery finds, although modest, are testimonies of how the Gepidic women adorned themselves. The lack of more luxurious finds of fibulae and buckles that was noticed in the graves of Gepidic women leads to the assumption that the population living in Cibalae belonged to the poorer social layer. Finds of bone combs and (?) scissors are indicators of personal hygiene, i.e. they indicate to the fact that the people were taking care of their hair and beards.

The analysis of finds leads indisputable to the conclusion that the finds belong to the Gepidic cultural circle. However, there are already doubts arising regarding the ethnicity of the person wearing those items. Because of the more modest finds, one can also assume that the persons wearing them belonged to the late ancient population who were following the fashion of that time or possibly also Germanic peoples in general. At this moment, there is no precise answer to this question. Some future research might however help to clarify these issues.

